

PLANI PËR QENDRËN E GRUMBULLIMIT DHE MAGAZINIMIT TË MBETURINAVE TË VËLLIMSHME

TABELA E PËRMBAJTJES

Parathënie nga Kryetari i Komunës	4
Shkurtesat.....	5
Përkufizimet e Mbeturinave	6
1. HYRJE DHE KONTEKSTI NACIONAL PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE	8
1.1 Qëllimi i planit	8
1.2 Historiku kombëtar i menaxhimit të mbeturinave.....	8
1.3 Politikat, strategjia dhe korniza ligjore kombëtare	9
1.4 Rolet dhe përgjegjësitë në nivel rajonal dhe lokal	10
2. KONTEKSTI LOKAL, KORNIZA STRATEGJIKE DHE PROFILI I KOMUNËS.....	11
2.1 Konteksti lokal i menaxhimit të mbeturinave	11
3. HARTIMI I PLANIT PËR MENAXHIMIN E QËNDRUESHËM TË MBETJEVE TË VËLLIMSHME	13
3.1 Fushëveprimi i planit.....	13
3.2 Planifikimi strategjik (vizioni dhe objektivat)	13
3.3 Objektivat.....	14
3.4 Hartimi i planit.....	14
3.5 Identifikimi i lokacionit.....	15
3.6 Hartimi i planit për qendrën e grumbullimit në Komunën e Deçanit.....	16
4 ANALIZA E SITUATËS AKTUALE	17
4.1 Gjendja aktuale e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme.....	18
5 PLANI MBI NDËRTIMIN DHE ORGANIZIMIN E QENDRËS PËR MBETURINA TË VËLLIMSHME	22
5.1 Koncepti i qendrave të grumbullimit	22
5.2 Modalitet e operimit.....	23
5.3 Përcaktimi i materialeve	24
5.4 Skenarët e funksionalizimit të qendrës.....	25
6 KRITERET PËR PROJEKTIMIN DHE NDËRTIMIN E QGMV	26
6.1 Metodat e depozitimit të mbeturinave	26
6.2 Specifikimi i kostove të pajisjeve për funksionalizimin e QGMV.....	28
6.3 Operimi dhe Mirëmbajtja.....	31
6.4 Kushtet teknike dhe operationale	32
7 PLANI I VEPRIMEVE.....	34

LISTA E FIGURAVE

Figura1: Vendndodhja e Komunës së Deçanit në Kosovë	11
Fig. 2: Pamja e lokacionit me Google My Maps për QGMV, Decan;	15
Fig. 3: Lokacioni për QGMV, Decan;	16
Fig. 4: Harta e Pozitës gjeografike të komunës së Deçanit sipas Ndarjeve administrative	17
Fig.5: Harta e krahasuese e vendodhjes së deponive ilegale, Komuna e Deçanit (verifikimi 2020)	19
Fig 6: Harta e llojeve dhe përbërjes së mbeturinave sipas prezencës së deponive ilegale, Komuna e Deçanit (verifikimi 2020)	21
Fig 7: Llojet e mbetjeve të vëllimshme	25
Figura 8: Foto ilustruese e QGMV	29
Figura 9: Foto ilustruese e makinerisë së përdorur	31

LISTA E TABELAVE

Tabela 1. Statistika mbi numrin e popullsisë për Komunën e Deçanit	17
Tabela 2. Numri i deponive sipas raportit të fundit i AMMK 2020 për vlerësimin e vitit kalendarik 2019	20
Tabela 3: Zërat e kostove për ndërtimin e lokacionit të qendrës	30
Tabela 4: Vlerësimi i kostove e pajisjeve për deponinë inerte	31
Tabela 5. Vlerësimi i kostove për operimin dhe mirëmbajtjen e QGMV	32
Tabela 6. Planifikimi i zbatimit të planit, komuna Deçan	35

Parathënie nga Kryetari i Komunës

Të nderuar qytetarë të Komunës së Deçanit,

Plani për ndërtimin dhe funksionimin e qendrës për grumbullimin, trajtimin dhe magazinimin e mbeturinave të vëllimshme është i një rëndësie të veçantë për Komunën e Deçanit.

Komuna është e angazhuar që nëpërmjet këtij plani t'i kontribuojë zbatimit të politikës të BE së dhe arritjes së objektivave kombëtare të Republikës së Kosovës për mbeturinat, mbrojtjen e mjedisit dhe shëndetin e njerëzve. Nëpërmjet një menaxhimi të qëndrueshëm dhe të përgjegjshëm të mbeturinave sipas llojeve të tyre, do të adresojmë sfidat që ndërlidhen me menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme dhe krijimin e kushteve për grumbullimin e veçantë, trajtimin dhe riciklimin e tyre.

Jemi të vetëdijshëm se zbatimi i këtij plani ambicioz do të ofrojë zgjidhje për komunën e Deçanit lidhur me menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme duke ofruar kushte për qytetarë që ti deponojnë në formë të organizuar ato si dhe duke mbrojtur vlerat e mjedisit të pastër në komunën tonë.

Ne inkurajojmë qeverinë, donatorët dhe shoqërinë civile të na mbështesin në arritjen e objektivave sipas planit dhe realizimin e misionit të komunës për ofrimin e shërbimeve cilësore për qytetarë.

Ndërkohë, si komunë do të punojmë në vazhdimësi për të krijuar kushte për të rritur kulturën e ruajtjes së mjedisit dhe mbështetjen ndaj iniciativave reduktuese dhe ricikluese.

Për realizimin e këtij plani, dua të falënderoj organizatën joqeveritare Green Art Center –Prishtina (GAC) për mbështetje dhe përkrahjen e vazhdueshme profesionale për përmirësim të gjendjes mjedisore në komunën e Deçanit dhe hartimin e planeve konkrete në menaxhim të qëndrueshëm të mbeturinave me rëndësi të veçantë për komunën tonë.

Kryetari i Komunës

Bashkim Ramosaj

Shkurtesat

AKMM	Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës
ASK	Agjensia e Statistikave të Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
DMSHSHP	Drejtoria për Mbrojtje, Shpëtim dhe Shërbimeve Publike
GAC	Green Art Center - Prishtina
KMDK	Kompania për Menaxhimin e Deponive në Kosovë
MEA	Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit
NPL	Ndërmarrja publike lokale
QGMV	Qendra për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme
PKMM	Plani Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave
PMMI	Plani lokal i Menaxhimit të Mbeturinave Inerte
SRKMM	Strategjinë e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave

Përkufizimet e Mbeturinave

Përkufizimet që janë përdorur në këtë document janë ato që janë përdorur në Ligjin Nr.2012/04-L-060 për Mbeturinat.

Bio-mbeturinë – mbeturinat biodegraduese nga kopshtet, parqet, ushqimet dhe mbeturinat e kuzhinës nga familjet, restaurantet, objektet turistike, shitoret me pakicë dhe mbeturinat engjashme nga impiantet për përpunimin e ushqimit.

Deponi – vendi i caktuar dhe rregulluar për mbeturina, ku do të vendosen mbeturinat nën apo mbi sipërfaqe të tokës.

Deponim përfundimtar i mbeturinave – operimet të cilat ofrojnë zgjidhje përfundimtare për mbeturinat të cilat nuk mund të ripërdoren apo përpunohen, duke mos rrezikuar mjedisin apo shëndetin e njeriut.

Deponim – çdo operim i cili nuk është përpunim, as në rastet kur operimi ka për pasojë sekondare rikuperimin e substancës apo energjisë.

Kompostim – trajtim i mbeturinave të biodegradueshme nën veprimin e mikroorganizmave në prezencën e oksigjenit, i cili kryhet me qëllim të prodhimit të kompostit nën kushte të kontrolluara.

Konsumator – personi icili ka lidhur kontratë për shërbime me ofruesin e shërbimeve ose merr shërbime të caktuara sipas Ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", Republika e Kosovës.

Kullim – çdo lëng që rrjedh ose i shpërlarë nga mbeturinat e deponuara dhe që shkarkohet nga deponia ose gjendet brenda deponisë.

Liçenca për menaxhimin e mbeturinave – leje me shkrim e cila lëshohet me vendim të Ministrisë, me të cilën vërtetohet se janë plotësuar kushtet sipas Ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", Republika e Kosovës.

Mbeturinë – substancë apo objekt që prodhuesi apo zotëuesi e hedh, ka për qëllim ta hedhë apo është i detyruar ta hedhë.

Mbeturina industriale – mbeturinat të cilat krijohen nga aktivitetet, proceset industriale, prodhimtari artizanale dhe veprimtari të tjera prodhuese.

Mbeturina inerte – mbeturinat të cilat nuk pësojnë ndonjë ndryshim të rëndësishëm fizik, kimik dhe biologjik në vendet ku janë deponuar si:

i. Mbeturina inerte që nuk treten, nuk ndizen ose nuk reagojnë fizikisht apo kimikisht, nuk zbërthehen biologjikisht në kontakt me materietë tjera dhe nuk ndikojnë në mënyrë të ndjeshme në mjedisin dhe shëndetin e njeriut;

ii. I tërë kullimi dhe përmbajtja ndotëse e mbeturinës, mbetjet ekotoksike duhet të jenë të vlerës së papërfillshme dhe të mos rrezikojnë cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Mbeturina komerciale – mbeturinat të cilat vijnë nga objektet që përdoren për qëllimet e tregut ose biznesit, sportit, edukimit, rekreacionit, por nuk përfshihen mbeturinat industriale.

Mbeturina komunale – mbeturina nga amvisëritë dhe mbeturina nga aktivitetet e tjera të cilat, për shkak të përbërjes dhe natyrës së tyre, janë të ngjashme me ato të amvisërisë.

Mbeturina medicinale – mbeturina të cilat krijohen gjatë kryerjes së shërbimeve medicinale.

Mbeturina të parrezikshme – mbeturinat që nuk paraqesin rrezik për mjedisin dhe shëndetin e njeriut dhe që nuk posedojnë karakteristika të mbeturinave të rrezikshme.

Mbeturina të rrezikshme – mbeturinat që paraqesin një apo më shumë veti të rrezikshme.

Mbeturina të veçanta – mbeturinat të cilat për nga natyra e krijimit dhe trajtimit konsiderohen të veçanta.

Mbeturina të vëllimshme – mbeturinat me përmasa të mëdha fizike nga pajisjet dhe makineritë, grumbullimi, transportimi dhe largimi i të cilave bëhet në mënyrë të veçantë.

Mbledhje – mbledhje dhe transportim i mbeturinave duke përfshirë klasifikimin paraprak në lloje dhe magazinimin e mbeturinave për qëllime të bartjes deri në objektin për trajtim ose deponim të mbeturinave.

Mbledhje e ndarë – nënkupton mbledhjen, kur grumbullimi i mbeturinave bëhet në mënyrë të ndarë në lloje, të klasifikuar sipas natyrës dhe pajisjeve për të lehtësuar trajtimin specifik.

Menaxhim i mbeturinave – aktivitetet për evitimin dhe reduktimin e prodhimit të mbeturinave dhe ndikimit të tyre në mjedis dhe shëndetin e njeriut, mbledhjen, transportin, trajtimin, ripërdorimin, përpunimin, riciklimin dhe deponimin përfundimtar të mbeturinës, përfshirë monitorimin dhe kujdesin edhe pas kryerjes së këtyre aktiviteteve.

Parandalim – masat e ndërmarra para se substanca, materiali apo produkti të bëhet mbeturinë, për të redukuar:

- i. sasinë e mbeturinës, përfshirë ri-shfrytëzimin e produkteve ose zgjatjen e jetëgjatësisë së produkteve;
- li. efektet negative të mbeturinave për mjedisin dhe shëndetin e njeriut;
- lii. përmbajtjen e substancave të dëmshme në materiale dhe produkte.

Përdorimi i mbeturinave – çdo operim, veprimtari që kryhet për qëllime riciklimi ose ripërdorimi të mbeturinave, pjesërisht ose në tërësi, duke përfshirë edhe çdo aktivitet të specifikuar.

Përpunim i mbeturinave – operim, rezultati kryesor i të cilit është vënia në shërbim e mbeturinave për qëllime të dobishme, duke zëvendësuar materialet e tjera të cilat përndryshe do të duhej të përdoreshin për të plotësuar një funksion të caktuar, apo përgatitja e mbeturinës për të plotësuar ato funksione në ndonjë implant apo në ekonominë e gjerë.

Person – person fizik ose juridik i cili është i involvuar në mënyrë të drejtpërdrejtë ose tërthorazi në proceset për menaxhimin e mbeturinave.

Prodhuesi i mbeturinës – çdo person, veprimtaria e të cilit krijon /prodhon mbeturinë ose çdonjëri që merret me para-procesim, përzierje apo operime të tjera që rezultojnë në ndryshimin e natyrës apo përbërjen e mbeturinës.

Riciklim – çdo operim i përpunimit nga i cili materialet mbeturinë janë rikthyer në produkte, materiale, substance, qoftë si origjinale apo për qëllime tjera. Kjo përfshin rikthimin e materialeve organike, por nuk përfshin përfitimin e energjisë dhe ripërpunimin në materiale që përdoren si karburante apo për operimet e mbulimit të mbeturinave.

Ri-përdorim – çfarëdo operimi me të cilin çdo produkt apo komponent, i cili nuk është mbeturinë, përdoret përsëri për të njëjtin qëllim për të cilin është destinuar.

Stabilizim i mbeturinës – çdo trajtim i mbeturinës me metodën e caktuar me qëllim të zvogëlimit të ndikimeve negative për mjedisin dhe shëndetin e njeriut.

Zotëruesi i mbeturinës – prodhuesi i mbeturinës apo personi që e posedon mbeturinë.

1. HYRJE DHE KONTEKSTI NACIONAL PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE

1.1 Qëllimi i planit

Plani lokal për trajtimin e mbeturinave të vëllimshme i komunës së Deçanit është dokument planifikimi që e mundëson zbatimin e Strategjisë së Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave dhe Planin e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave në nivel lokal, duke i kontribuar zbatimit të politikave dhe përmbushjes së objektivave kombëtare. Ai po ashtu synon:

- i) Mbledhjen e të dhënave për mbeturinat komunale, duke e ofruar një përshkrim të rrjedhave të mbeturinave dhe përgjegjësi, karakteristikave dhe vëllimeve të mbeturinave që duhet të menaxhohen dhe një përkufizim të shtrirjes gjeografike të planit,
- ii) Një vlerësim të skemave aktuale të mbledhjes së mbeturinave, duke e përkufizuar bazën e shërbimeve dhe aktiviteteteve aktuale për menaxhimin e mbeturinave,
- iii) Opsionet e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme që do ta mundësonin mbledhjen dhe përpunimin e kësaj rryme të mbeturinave sipas objektivave kombëtare dhe kontekstit lokal,
- iv) Shërbimin cilësor, duke i përcaktuar mënyrat dhe instrumentet që e garantojnë një cilësi të tillë,
- v) Kornizën institucionale, organizative dhe rregullatore, duke i rekomanduar masat dhe instrumentet për përmirësimin e komponentëve organizativë, kontributet publike dhe private dhe përgjegjësitë për mbledhjen, transportimin, riciklimin dhe trajtimin e mbeturinave,
- vi) Nevojat financiare dhe investimet, duke i përkufizuar ato që janë të nevojshme për realizimin dhe ofrimin e qëndrueshëm të shërbimeve të menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme komunale, dhe
- vii) Burimet financiare për investime dhe një strategji për Komunën e Deçanit që i mbulon shpenzimet, duke e krijuar një mjedis të favorshëm për ta siguruar financimin nga qeveria dhe nga burimet e jashtme.

1.2 Historiku kombëtar i menaxhimit të mbeturinave

Sipas Ligjit Nr. 04/I-060 për Mbeturinat dhe Strategjisë Kombëtare për Menaxhimin e Mbeturinave, komunat e Kosovës janë përgjegjëse për hartimin e planeve komunale të tyre për menaxhimin e mbeturinave, të cilat do të duhet të trajtojnë:

- sasinë dhe llojet e mbeturinave që pritet të krijohen dhe origjinën e mbeturinave të cilat do të shfrytëzohen, ose deponohen sipas planit, në vendin e caktuar,
- programin për mbledhjen e mbeturinave komunale nga amvisëritë, mbeturinat komerciale dhe mbeturinat industriale,
- programin për mbledhjen, grumbullimin dhe ndarjen e mbeturinave të rrezikshme nga mbetjet e tjera, ose ndarjen e llojeve të mbeturinave,
- propozimet për teknikat e mundshme për ripërdorimin dhe riciklimin e komponentëve të ndryshme nga mbeturinat komunale,
- programin për vetëdijësimin publik dhe edukimin në lidhje me menaxhimin e mbeturinave,
- përshkrimin e lokacioneve për pajisjet dhe objektet për trajtimin dhe largimin e mbeturinave, përfshirë kushtet teknike të nevojshme për dizajnimin e objekteve të reja,

- parallogaritjen e shpenzimeve të menaxhimit të mbeturinave dhe burimet e financimit për realizimin e projekteve të planifikuara, dhe
- Mundësitë për bashkëpunimin midis dy apo më shumë komunave.

Komunat në tërë Kosovën përballen me një sfidë të madhe në ofrimin e shërbimeve për qytetarët e tyre. Përpos detyrave të tjera në spektrin e politikave socio ekonomike në nivel lokal, mbetet kompetencë e komunave që të përmirësojnë infrastrukturën dhe t'i furnizojnë banorët e tyre me ujë, rrymë, shërbime shëndetësore, mbrojtje të mjedisit dhe transport.

Standardet e përmirësuara për mbledhje të ndarë, trajtim dhe largim të mbeturinave nënkuptojnë se do të çojnë në rritje të shpenzimeve për ofrimin e këtyre shërbimeve. Prandaj, sfidë është që të krijohen zgjidhje që i përmirësojnë standardet e shërbimit dhe që i minimizojnë ndikimet negative dhe ekonomike për qytetarë, dhe që, në të njëjtën kohë, mbështeten nga popullata dhe mund të realizohen në kuadër të strukturave dhe kushteve aktuale.

1.3 Politikat, strategjia dhe korniza ligjore kombëtare

Qeveria e Kosovës është e angazhuar në procesin e anëtarësimit në BE dhe për këtë qëllim Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit (MEA) është duke punuar drejt përafrimit dhe adoptimit të legjisllacionit të shtetit të Kosovës në përputhje me instrumentet legjisllative të BE-së.

Korniza ligjore për menaxhimin e mbeturinave në Kosovë është pjesërisht e harmonizuar me Acquis të Bashkimit Europian (BE) për sektorin e mbeturinave. Aktualisht, Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit është duke bërë përpjekje për harmonizim të plotë, ku qëllimi kryesor i kornizës aktuale ligjore për menaxhimin e mbeturinave është reduktimi i gjenerimit të mbeturinave, ripërdorimi i elementeve të ripërdorshme të mbeturinave, parandalimi i ndikimeve negative të mbeturinave në mjedis dhe shëndetin e njeriut; si dhe deponimi i mbeturinave në mënyrë miqësore ndaj mjedisit.

Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit posedon Planin Kombëtar dhe Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Mbeturinave si dhe është në proces të finalizimit të Strategjisë së Re Kombëtare për Menaxhim të Mbeturinave. Në vijueshmëri, Sipas Ligjit 04-L-060(neni 9), kjo strategji përmban:

- Një përshkrim dhe vlerësim të gjendjes aktuale të menaxhimit të mbeturinave;
- Caqet dhe masat themelore për menaxhimin e mbeturinave;
- Masat që duhet të merren për menaxhimin e mbeturinave komunale të ngurta dhe mbeturinat e parrezikshme;
- Masat që duhet të merren për menaxhimin e mbeturinave të rrezikshme;
- Udhëzimet për përpunimin dhe trajtimin e mbeturinave në përputhje me parimet e mbrojtjes së mjedisit;
- Udhëzimet për ruajtjen e sigurt apo largimin e mbeturinave;
- Udhëzimet për masat e sigurisë dhe prodhimin dhe standardet administrative teknike për t'i arritur qëllimet për menaxhimin e mbeturinave;
- Nevojat afatgjata të Republikës së Kosovës në fushën e menaxhimit të të gjitha llojeve të mbeturinave sipas këtij ligji.

Plani strategjik përpilohet nga MEA-a në bashkëpunim me ministritë dhe autoritetet e tjera kompetente, aprovohet nga qeveria për një periudhë dhjetëvjeçare dhe rishikohet çdo pesë vjet.

Ligji kryesor që rregullon sektorin e mbeturinave në Kosovë është Ligji nr. 04/L-060 për mbeturinat ("Ligji për mbeturinat"). Ky ligj është veçanërisht i rëndësishëm kur shpjegohet rregullimi i sektorit të

mbeturinave në Kosovë në raport me ligjet e tjera, veçanërisht ato që adresojnë krijimin, menaxhimin dhe udhëheqjen e ndërmarrjeve publike (p.sh.harmonizimi me: Ligji për Ndërmarrjet Publike dhe Ligji për Shoqëritë Tregtare). Ligji 04-L-060 për mbeturinat ("Ligji për mbeturinat") ndër të tjerash ka për qëllim:

- i) Evitimin dhe reduktimin e gjenerimit të mbeturinave,
- ii) Ripërdorimin e komponentëve të përdorshëm nga mbeturinat,
- iii) Zhvillimin e qëndrueshëm përmes mbrojtjes dhe ruajtjes së resurseve natyrore,
- iv) Parandalimin e ndikimeve negative të mbeturinave në mjedis dhe në shëndetin e njeriut, dhe
- v) Deponimin përfundimtar të mbeturinave në mënyrë të pranueshme mjedisore.

Ligje të tjera që në një farë mënyre ndikojnë në rregullimin e sektorit të mbeturinave përfshijnë:

1. Ligji Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale ("Ligji për Vetëqeverisjen Lokale");
2. Ligji Nr. 03/L-087 për Ndërmarrjet Publike, i ndryshuar nga ligjet që ndryshojnë Ligjin për Ndërmarrjet Publike Ligji nr. 05/L-009 dhe Nr. 04/L-111 ("Ligji për NP");
3. Ligji Nr. 02/L-123 për Shoqëritë Tregtare, i ndryshuar dhe plotësuar nga Ligji Nr. 04/L-006 ("LSHT");
4. Ligji Nr. 04/L-042 për Prokurimin Publik në Republikën e Kosovës, i ndryshuar dhe plotësuar nga ligjet që ndryshojnë dhe plotësojnë Ligjin për Prokurimin Publik në Republikën e Kosovës nr. 04/L-237 i vitit 2014, 05/L-068 i vitit 2016 dhe nr. 05/L-092 i vitit 2016 ("Ligji për PP");
5. Ligji Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Privat ("Ligji për PPP");
6. Ligji Nr. 04/L-024 për Ndhimën Shtetërore ("Ligji për Ndhimën Shtetërore");
7. Ligji Nr. 03/L-025 për Mbrojtjen e Mjedisit ("Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit");
8. Ligji Nr. 04/L-174 për Planifikim Hapësinorë ("Ligji për Planifikim Hapësinorë");

9. Ligjet tjera që kanë ndikim të kufizuar në rregulloren e menaxhimit të mbeturinave përfshijnë:

Ligji për Ndërtim, Ligji për Vlerësimin Strategjik Mjedisor, Ligji mbi Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, Ligji për Ujëra, Ligji për Kimikatet, Ligji për Parandalimin dhe Kontrollin e Ndotjes, Ligji për Produktet Biocide, Ligji për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja, Ligji për Mbrojtjen e Natyrës dhe Ligji për Veprimtarinë e Ofruesve të Shërbimeve të Ujësjetës, Kanalizimeve dhe Mbeturinave. Komponentët kryesorë të këtyre mbeturinave janë: guri, betoni, tulla, komponentë hekuri, komponentë plumbi, komponentë elektrik, etj.

10. Udhëzime administrative nënligjore që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbeturinave, duke përfshirë:

Draft/2015, Menaxhimi i mbeturinave nga ndërtimi dhe rrënimi i ndërtesave (qershor 2015)

15/2012, Menaxhimi i deponive të mbeturinave (dhjetor 2012)

19/2012, Menaxhimi i automjeteve mbeturinë dhe komponentëve të tyre (gusht 2012)

20/2012, Eksportimi, importimi dhe transiti i mbeturinave (gusht 2012)

23/2012, Menaxhimi i gomave të përdorura dhe mbeturinë (dhjetor 2012)

05/2013, Menaxhimi i vajrave të përdorura dhe mbeturinë (nëntor 2014).

13/2013, Katalogu shtetëror i mbeturinave (qershor 2013)

16/2013, Vlerat kufitare të koncentrimave për komponentët e rrezikshme në mbeturina (qershor 2012)

22/2013, Menaxhimi i mbeturinave mjekësore dhe të veterinarisë (nëntor 2014)

07/2014, Kompetencat e mbajtësve, prodhuesve dhe importuesve të mbeturinave (prill 2014)

09/2014, Licenca për Menaxhimin e Mbeturinave (nëntor 2014)

1.4 Rolet dhe përgjegjësitë në nivel rajonal dhe lokal

Ministria e Ekonomisë dhe Ambjentit është organi kombëtar që e udhëheq hartimin e politikave, zbatimin e ligjit dhe mbikëqyrjen e aktiviteteve për mbrojtje të mjedisit, përfshirë menaxhimin e mbeturinave, burimeve të ujit, ajrit, dheut dhe biodiversitetit. Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, raportimi për mjedisin është detyrë dhe përgjegjësi e Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës, AKMM-së.

Pushteti lokal, ose organi ekzekutiv në nivel lokal (Komuna), është përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e politikës lokale për menaxhimin e mbeturinave, e cila duhet të jetë në harmoni me Strategjinë Kombëtare dhe Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbeturinave. Konkretisht ato janë përgjegjëse për:

- Hartimin dhe miratimin e planeve lokale për menaxhimin e mbeturinave;
- Përcaktimet e lokacioneve, bazuar tek plani hapësinor, sipas nevojave përkatëse për menaxhimin e mbeturinave komunale;
- Përcaktimin e tarifave për shërbimet e grumbullimit dhe deponimit të mbeturinave komunal e;
- Caktimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të standardeve të shërbimit për ndërmarrjet e kontraktuara për grumbullimin e mbetjeve.

Sipas Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale, komunat i ushtrojnë kompetencat e tyre brënda juridiksionit të tyre për t'i arritur disa qëllime dhe për të ofruar shërbime për qytetarët e tyre. Mirëmbajtja dhe ofrimi i shërbimeve publike dhe komunale, përfshirë menaxhimin e mbeturinave janë pjesë e kompetencave vetanake të komunave. Në Komunën e Deçanit, Drejtoria e për Mbrojtje, Shpëtim dhe Shërbime Publike është përgjegjëse për menaxhimin e mbeturinave, shërbime këto që ofrohen nga Ndërmarrja publike komunale NPL "Higjiena", ndërmarrje kjo e themeluar sipas ligjit për ndërmarrje publike me aksione të plota prej komunës së Deçanit.

Figura 1. Vendndodhja e Komunës së Deçanit në Kosovë

Ndërrmarrja publike komunale NPL "Higjiena" ofron shërbimin e saj për grumbullim dhe transportim të mbeturinave vetëm në territorin administrativ të komunës së Deçanit. NPL "Higjiena" lëviz dhe dërgon për deponim mbeturinat në deponinë rajonale të Pejës në distancë rreth 27 km, deponi kjo që administrohet prej komunës së Pejës.

2. KONTEKSTI LOKAL, KORNIZA STRATEGJIKE DHE PROFILI I KOMUNËS

2.1 Konteksti lokal i menaxhimit të mbeturinave

Sipas Ligjit për Mbeturinat, përgjegjësitë dhe detyrat e komunave për sa i përket menaxhimit të mbeturinave përfshijnë:

- Krijimin e sistemit për menaxhimin e mbeturinave sipas parimit të hierarkisë për menaxhimin e mbeturinave për territorin e tyre, hartimin e planit lokal të veprimit për menaxhimin e mbeturinave, sipas nenit 10 të këtij ligji dhe krijimin e kushteve për zbatimin e tij,
- Hartimin e një raporti vjetor për menaxhimin e mbeturinave,
- Rregullimin e përgjegjësive dhe detyrimeve për kryerjen e shërbimeve për menaxhimin e mbeturinave, zbatimin e tyre dhe organizimin e menaxhimit të mbeturinave në territorin e tyre,
- Mirëmbajtjen dhe mbajtjen e një sistemi të informimit publik dhe raportimin për punët kryesore siç është paraparë me këtë ligj dhe me aktet ligjore të tjera për menaxhimin e mbeturinave,

- Zbatimin e procedurave të prokurimit për përzgjedhjen e personave të licencuar për mbledhjen, depozitimin dhe transportimin e mbeturinave të ngurta komunale në territorin e saj,
- Evidentimin e vendeve të ndotura në territorin e tyre, hartimin e projekteve për sanimin e tyre me shënimet për lokacionin, karakteristikat hapësinore gjeometrike, llojin e ndotjes, sasinë e mbeturinave, afatet për përmirësimin e gjendjes dhe shënimet e tjera me rëndësi për realizimin e projekteve, dhe
- Mbikëqyrjen dhe kontrollimin e aktiviteteve të menaxhimit të mbeturinave në territorin e tyre përmes inspektorëve komunal të mjedisit.

Neni 10 i këtij ligji I përcakton komponentët e planit komunal, duke përfshirë, mes tjerash, informatat për sasinë dhe llojet e mbeturinave, qëllimet dhe caqet e reduktimit të mbeturinave, programet për mbledhjen dhe depozitimin e mbeturinave të amvisërisë, mbeturinave komerciale, industriale dhe të rrezikshme, ndarjen, riciklimin dhe kompostimin të mbeturinave, vetëdijësimin publik, masat dhe shpenzimet e tyre për menaxhimin e mbeturinave.

Rolet dhe përgjegjësitë e organeve komunale në menaxhim të mbeturinave për komunën e Deçanit janë të ndara sipas kompetencave të paraqitura si më poshtë:

- Komuna kontraktin operatorët (publik apo privat) për aktivitetet e Menaxhimit të Mbeturinave, duke u bazuar në ligjin përkatës.
- Drejtoria për Mbrojtje, Shpëtim dhe Shërbimeve Publike (DMSHSHP) është përgjegjëse për menaxhimin e të gjitha punimeve në pronën publike dhe komunale, monitorimin e punëve të kompanive të angazhuara për mirëmbajtjen dhe pastrimin e rrugëve dhe hapësirave tjera komunale.
- DMSHSHP është përgjegjëse për caktimin e tarifave të shërbimeve të grumbullimit dhe depozitimit të mbeturinave komunale nga ndërmarrjet për administrimin e mbeturinave
- Drejtoria e Financave është përgjegjëse për propozimin e taksave, tarifave dhe ngarkesave tjera komunale si dhe inkasimin e tyre.
- Drejtoria për Urbanizëm, është përgjegjëse për planifikimin e zhvillimit hapësinor dhe urbanistik të Komunës së Deçanit, ndihmon në përgatitjen e rregullores lokale për kontroll të mbeturinave dhe hedhurinave brenda territorit të Komunës.
- Drejtoria për Punë Inspektuese, është përgjegjëse për mbikëqyrjen dhe zbatimin e ligjeve dhe dispozitave të rregullores komunale në lëmin e Inspektoratit të Mbrojtjes së Mjedisit, Bujqësisë dhe Pylltarisë.
- Ndërmarrja publike komunale "Higjiena" ofron shërbim sipas statutit të saj duke ushtruar kompetenca ekzekutive.

3. HARTIMI I PLANIT PËR MENAXHIMIN E QËNDRUESHËM TË MBETURINAVE TË VËLLIMSHME

3.1 Fushëveprimi i planit

Komuna e Deçanit ka si synim që të përmirësojë procesin e menaxhimit të mbeturinave komunale në mënyrë efektive dhe të qëndrueshme. Referuar kompetencave, Komuna e Deçanit planifikon zbatimin e reformave në sektorin e menaxhimit të mbeturinave me qëllim rritjen e efikasitetit të përdorimit të burimeve financiare duke marrë në konsideratë planifikimet konkrete që adresojnë menaxhimin e rrymave të ndryshme të mbeturinave dhe inkurajojnë ndarjen e tyre në burim dhe mbledhjen e diferencuar për të nxitur Riciklimin, Ripërdorimin dhe për rrjedhojë Reduktimin e mbeturinave që depozitohen në venddepozitim (deponinë) e trajtimit përfundimtar, krahas sigurimit të një shërbimi më cilësor për qytetarët.

Në kuadër të bashkëpunimit, Green Art Center-Prishtina ka për qëllim që të mbështesë Komunën e Deçanit që të identifikojë dhe të hartojë një plan për organizimin e menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme përmes një koncepti të financueshëm, si dhe të planifikojë një plan operimi, pasi të ketë identifikuar dhe të ketë siguruar pajisjet e nevojshme për ta bërë qendrën e trajtimit të këtij fraksioni të mbeturinave një objekt funksional me qëllim organizimin e duhur të fraksionit të mbeturinave të vëllimshme që derivojnë sipas rrymës së mbeturinave që gjenerohen në komunë, duke synuar eliminimin e deponive ilegale në komunën e Deçanit, optimizimin e kostove të transportit të mbeturinave që grumbullohen në këtë komunë për në deponinë rajonale, si dhe nxitjen e procesit të reduktimit dhe riciklimit të materialeve të depozituara në kuadër të planeve të Komunës për të filluar me grumbullimin e diferencuar të mbeturinave.

Ky plan do të përqendrohet vetëm në trajtimin e mbeturinave të vëllimshme që derivohen prej aktiviteteve të gjeneruesve të mbeturinave në komunën e Deçanit.

3.2 Planifikimi strategjik

Hartimi i planit për menaxhimin e mbeturinave të vëllimshme përmes ndërtimit të qendrave të grumbullimit është një dokument planifikimi strategjik, i cili mundëson zbatimin e politikave kombëtar e të mbeturinave në nivel lokal, përmes ofrimit të zgjidhjeve për trajtimin e këtij fraksioni të mbeturinave duke stimuluar grumbullimin e organizuar dhe rekuperimin e materialeve që derivojnë nga ky lloj i mbetjeve në Komunën e Deçanit.

Ky plan mundëson planifikimin e veprimeve për të ardhmen për këtë fraksion të mbeturinave si edhe e njëkohësisht krijon një qëndrim të përbashkët midis akterëve të ndryshëm për menaxhimin e mbeturinave në nivel lokal. Koncepti për ndërtimin e qendrës së grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme (QGMV) do të jetë i orientuar në veprime konkrete dhe të detajuara në lidhje me sistemin e trajtimit të mbeturinave të vëllimshme ofrimit të zgjidhjeve për funksionalizimin e qendrës që do të trajtojë këtë fraksion të mbeturinave.

Qëllimi i planit është parashtrimi i qartë i politikave të menaxhimit të mbeturinave në nivel lokal, duke harmonizuar interesat e të gjithë akterëve dhe publikut, të cilit ky shërbim i ofrohet për të siguruar një menaxhim më efikas dhe të qëndrueshëm, ku do të krahasohen dhe vlerësohen të gjitha opsionet e mundshme, duke përfshirë aktivitetet që synojnë rekuperimin dhe riciklimit e materialeve që vijnë nga kjo kategori e mbetjeve.

Më konkretisht, ky plan ka si qëllim të mundësojë dhe sigurojë si më poshtë:

- Përputhshmëri me Strategjinë e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave (SR KMM) dhe objektivat e saj: duke kontribuar në zbatimin e politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave kombëtare në fushën e menaxhimit të mbeturinave;
- Opsionet më të mira për menaxhimin e mbeturinave: për të mundësuar grumbullimin dhe trajtimin e mbeturinave në përputhje me objektivat kombëtare. Planit identifikon fushat dhe teknologjitë e duhura për minimizimin dhe trajtimin final të mbeturinave të vëllimshme;
- Instrumente institucionale, organizative dhe rregullore: mundëson paraqitje të plotë të kuadrit institucional, organizativ dhe rregullator dhe rekomandon masat për përmirësimin e elementëve përbërës të tij, duke përfshirë ato që kontrollojnë mbeturinat në të gjithë sistemin e menaxhimit për të siguruar përputhshmërinë me standartet e menaxhimit të tyre;
- Nevojat financiare për investime: duke përshkruar dhe argumentuar nevojat financiare dhe nevojën për investime për zbatimin e skemave të grumbullimit dhe trajtimit të mbeturinave të vëllimshme;
- Burime financiare për investime: duke krijuar një klimë të favorshme për sigurimin e fondeve e qeveritare për mbeturina sikurse dhe fonde nga institucione ndërkombëtare.

Ky plan do të referohet legjislacionit kombëtar, respektivisht LIGJI NR. 04 / L-060 për Mbeturina, ku grumbullimi dhe trajtimi i mbeturinave dhe shërbimet e tjera të pastrimit i janë deleguar autoriteteve të lokale, duke i bërë këto të fundit përgjegjëse për menaxhimin e tyre (Ligji nr. 03/L-040 "Për vetqeverisjen lokale", 2008, i cili përbën bazën ligjore që rregullon aktivitetin dhe përgjegjësitë e komunave në këtë fushë. Në mënyrë të veçantë, ligji (neni 15, pika 1.8) ngarkon Komunitetet me detyrën dhe i bënë ato fuqplotë për planifikimin për menaxhimin e mbeturinave në territorin e tyre si dhe planifikimin dhe ndërtimin e infrastrukturës e cila do të ndihmojë në reduktimin e mbeturinave që dërgohen në deponi dhe përmirësimin e cilësisë së shërbimit.

3.3 Objektivat

Komuna është duke u fokusuar drejt një bashkëpunimi të ngushtë me qytetarët e komunës për të adresuar dhe përshtatur zgjidhje efektive për grumbullimin, transportin dhe trajtimin e mbeturinave në contest të gjerë të fushëveprimit, me qëllim që të përmirësojë shërbimin e largimit të mbeturinave sipas fraksioneve dhe llojeve të caktuara, të eliminojë krijimin e deponive ilegale si problem në këtë komunë referuar mungesës së destinacioneve ku qytetarët mund të dërgojnë mbeturinat sipas llojit, të zvogëlojë shpenzimet e derivuara nga operimi dhe kostot për eliminim të deponive ilegale, të gjenerojë të ardhura nga përpunimi adekuat i mbeturinave sipas fraksioneve, të mbrojë shëndetin e banorëve dhe të nxisë qëndrueshmërinë e zhvillimit ekonomik në të gjithë territorin e Komunës.

Nën këtë objektiv të përgjithshëm, komuna ka për qëllim ngritjen e një sistemi me strukturë operative për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme në një qendër (Qendra e grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme) që do të shërbejë qytetarëve të Deçanit por edhe Kompanisë "Higjiena", për të destinuar dhe trajtuar mbeturinat e kësaj kategorie.

Komuna do të planifikojë dhe përcaktojë një hapësirë të përshtatshme për grumbullim të këtij fraksioni të mbeturinave duke synuar që të ofrojë zgjidhje të përshtatshme për qytetarë. Referuar adresimit të lokacionit të përshtatshëm i cili përmbush detyrimet ligjore të vendosura sipas kriterëve

prej organeve qendrore, në planin e saj komuna synon që mbeturinat e vëllimshme të selektohen, trajtohen dhe të ripërdoren si materiale dytësore në tregun e riciklimit apo për nevoja të qytetarëve të komunës.

3.4 Hartimi i planit

Në fazën e parë u themelua grupi i punës me përfaqësues nga zyrtarë të komunës, përfaqësues të Green Art Center dhe ekspertizë të angazhuar. Ata ishin pjesë e zhvillimit të planit duke rishikuar dhe përzgjedhur opsionet që i përshtaten më shumë politikave të Komunës. Çdo etapë e këtij plani, duke përfshirë prioritetet e komunës, vizionin, objektivat, opsionet, investimet dhe afatet kohore u diskutuan dhe u ranë dakort me grupin e punës. Konkretisht të shprehura në mënyrë të listuar hapat bazë të ndjekura për procesin e planifikimit të menaxhimit të mbeturinave sipas fraksionit të planit, janë si mëposhtë:

Hapi 1. Krijimi i strukturave organizative

Hapi 2. Vlerësimi i gjendjes ekzistuese dhe alternativave përkatëse

Hapi 3. Planifikimi operacional i menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme

Hapi 4. Planifikimi financiar i menaxhimit të mbeturinave të vëllimshme

Hapi 5. Konsultimet dhe zbatimi i planit.

Në hapa të ndryshëm të hartimit të planit, duke parashtruar nevojat në sektorin e menaxhimit të mbeturinave që i nevojiten komunës, janë ofruar mundësi për komente apo diskutime të ndryshme referuar qëllimit të planit. Përfaqësuesit e Komunës së Deçanit kanë dhënë asistencën e tyre në lidhje me identifikimin e lokacionit potencial për ndërtimin e qendrës, mundësive të operimit si dhe përmes ofrimit të të dhënave për analizim të detajuar të situatës dhe sektorit të menaxhimit të mbeturinave gjatë përgatitjes së planit.

3.5 Identifikimi i lokacionit

Komuna e Deçanit, respektivisht Drejtoria për Mbrojtje, Shpëtim dhe Shërbimeve Publike (DMSHSHP) kanë identifikuar paraprakisht një lokacion cili i mund të shërbejë për depozitimin e mbeturinave inerte nga ndërtimi dhe demolimi.

Duke u mbështetur në arsyetime konkrete që lidhen me ndikimin në mjedis, si dhe çështjet administrative dhe pronësore, Komuna e Deçanit ka paraparë ndërtimin e një qendër të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme pranë hapësirës komunale që komuna ka ndarë për zhvillimin e veprimtarisë së Ndërrmarjes publike komunale "Higjiena".

Në të gjitha situacionet e analizuara, vendi i përcaktuar duhet të plotësojë në mënyrë optimale kërkesat ligjore dhe ato të Komunës për të ndërtuar dhe operuar një qendër të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme dhe atyre të riciklueshme. Referuar asaj, lokacioni i propozuar ofron kushtet për funksionalizim të saj por duhet të planifikohen përgatitjet e veprimeve përcjellëse për të synuar operimin e tij. Vendi i propozuar ka një sipërfaqe prej rreth 5.38 ha, dhe do të shërbejë si vendlokacion për të gjitha veprimtaritë e NPL "Higjiena", përfshirë këtu objektin administrativ të kompanisë, autoparkun për kamionë, qendrën e ndarjes në të ardhmen etj. Ky lokacion është në distancë 4.47 km prej qytetit me anë të rruges që parashihet të shfrytëzohet si dhe ofron akses mjaft të mirë me rrugët kryesore.

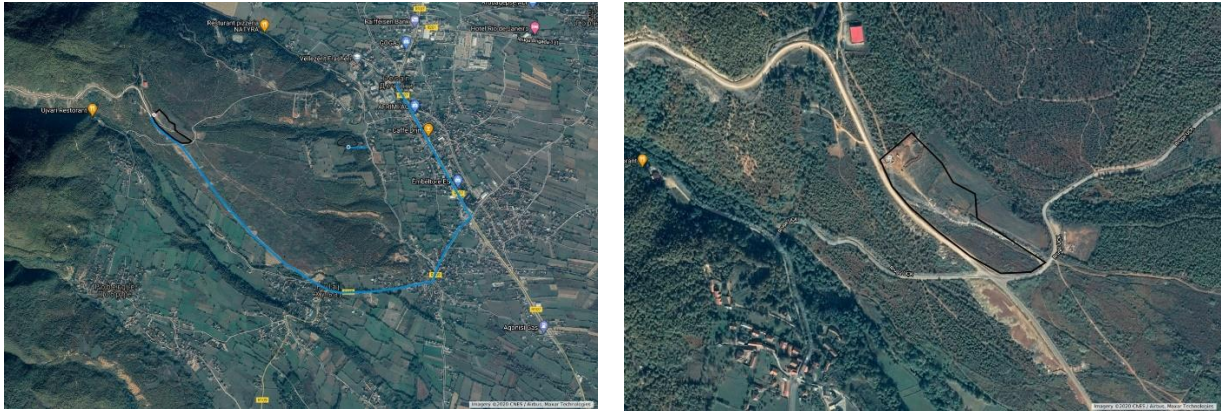

Fig. 2: Pamja e lokacionit me Google My Maps për QGMV, Decan;

Fig. 3: Lokacioni për QGMV, Decan;

3.6 Hartimi i planit për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme

Paraprakisht duhet të merret në konsideratë se zbatimi i një plani për organizimin e shërbimit të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme dhe ndërtimin dhe operimin e një qendër për grumbullimin e tyre do të kërkojë një vlerësim në lidhje me sigurinë për vendin e zgjedhur dhe ndikimet në mjedis varësisht llojit të mbeturinave që do të grumbullohen dhe trajtohen në qendër.

Në terma të përgjithshme, sipas përkufizimit dhe aplikimit të standarteve të ligjeve të EU, Qendra e grumbullimit të mbeturinave komunale është një qendër e autorizuar dhe e specializuar, për grumbullimin e përkohshëm të mbeturinave që siguron:

- Mundësi për të kontrolluar mbeturinat para dërgimit të tyre për trajtim përfundimtar në deponi;
- Fleksibilitet në zgjedhjen e opsioneve të depozitimit të mbeturinave;

- Një sistem shërbimi për përdorim prej anës së qytetarëve;
- Zvogëlimin e kostove të transportit për në deponi përmes ndarjes së mbetjeve për riciklim;
- Kompostimin e mbeturinave të biodegradueshme;
- Grumbullimin i mbeturinave të vëllimshme;
- Ose secila prej këtyre veprimtarive në vete dhe / ose disa prej tyre ose të gjitha së bashku.

Duke marrë parasysh se në takimet me grupin punues është reflektuar mbi alternativat e mundshme, koncepti i hartimit të planit për organizimin e sistemit të grumbullimit të mbetjeve të vëllimshme do të konsistojë mbi ngritjen e një qendre të përhershme për llojet e mbetjeve të riciklueshme përfshirë dhe të vëllimshme, në të cilën do të planifikohen aktivitetet për përpunimin e kësaj kategorie të mbeturinave. Për ta realizuar këtë qëllim, është hartuar një dokument i cili përmban:

- Një përshkrim të kriterëve teknike dhe operacionale të një qendre të grumbullimit për mbeturina të vëllimshme dhe riciklueshme si dhe kostot respektive për ndërtimin dhe operimin e saj;
- Të zhvillojë një plan organizativ dhe operacional për funksionalizimin e qendrës;
- Të përcaktojë llojin dhe kostot e pajisjeve dhe mjeteve që kërkohen për operim të rregullt në QGMV;
- Të rekomandojë rregulla të përgjithshme dhe të veçanta për realizimin e shërbimit të grumbullimit, transportit, trajtimit të mbeturinave të vëllimshme.

Ky plan do të ndihmojë komunën për të hartuar Termat e Referencës për projektimin e detajuar, ndërtimin dhe pajisjen e QGMV në të ardhmen në bashkëpunim me donatorë apo Qeverinë e Kosovës.

4. ANALIZA E SITUATËS AKTUALE

Profili I Komunës së Deçanit

Komuna e Deçanit gjeografikisht ndodhet në pjesën përqendrore të Kosovës dhe të Rrafshit të Dukagjinit. Gjendet pothuajse në qendër të Ballkanit, në vijën ajrore nga Deti Adriatik me gjatësi 90 km, kurse 220 km gjatësi nga Deti Egje. Komuna e Deçanit ka një pozitë mjaft të mirë gjeografike. Në perëndim kufizohet me Republikën e Shqipërisë dhe Malin e Zi, në veri kufizohet me Komunën e Pejës, në jug-lindje kufizohet me Komunën e Gjakovës, në jug dhe perëndim kufizohet me Komunën e Junikut.

Komuna e Deçanit shtrihet në një sipërfaqe prej 297 km² ose 29700 ha.

Lartësia mbidetare e territorit të Komunës së Deçanit varion prej 473 l.m.d e deri në 2656 l.m.d.

Bazuar në regjistrimin e fundit të vitit 2011(sipas të dhënave prej ASK-Agjensia e Statistikave të Kosovës) , Komuna e Deçanit ka gjithsej 40.019 banorë. Shtrirja e popullatës në Komunë pozicionohet kryesisht në zonën rurale, me 3,834 banorë në zonën urbane (10%) dhe 36,185 (90%) në zonat rurale. Numri i ekonomive familjare raportohet të jetë 5,887. dhe në total në të gjithë territorin e komunës operojnë 1834 biznese* dhe 34 institucione.

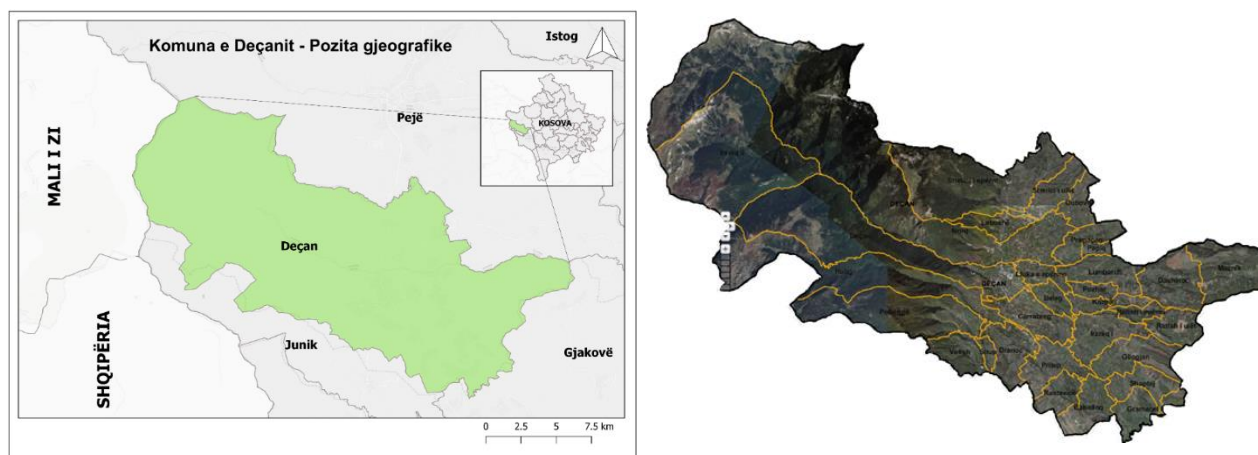

Fig. 4: Harta e Pozitës gjeografike të komunës së Deçanit sipas Ndarjeve administrative

Tabela 1. Statistika mbi numrin e popullsisë për Komunën e Deçanit

NJA	Nr. Popullsisë	Nr. Populls. Urbane	Nr. Populls. Rurale	Nr. Ek.familjare totale	Nr. B	Nr. Inst
Total	40,009*	3,834	36,185	5,887	1,834	34

* Në të gjitha të dhënat e marra dhe elaboruara në kuadër të planit do të përdoret numri i popullsisë i llogaritur nga Agjensia e Statistikave të Kosovës.

Komuna e Deçanit është mjaft e pasur me pasuri natyrore, të cilat përfshijnë: 8.940.40 ha tokë bujqësore, 14.420 ha tokë pjellore dhe 5.479.6 ha pyje.

Kompleksi i vargmaleve të Bjeshkëve të Nemuna është i pasur me florë dhe faunë të zhvilluar, si dhe me relief karakteristik të llojit të veçantë. Në të njëjtin kompleks hasim edhe në llojllojshmërinë e shkëmbinjve dhe të mineraleve. Lugina fluviale glaciale e Lumbardhit të Deçanit, e cila prej burimit deri në vendderdhje në Drinin e Bardhë, me gjatësi 40 km, ka një pjerrtësi vertikale rreth 2000 m. E t'ëre hapësira rreth Deçanit, gjegjësisht në malet që e rrethojnë, janë me liqene akullnajore dhe me lugina të lumenjve, të cilat kanë formë të grykës dhe janë shumë tërheqëse për vizitorë.

4.1 Gjendja aktuale e menaxhimit të mbeturinave

Menaxhimi i mbeturinave komunale

Shërbimi i grumbullimit, transportit dhe trajtimit të mbeturinave realizohet nga ndërmarrja publike lokale "Higjiena".

Komuna raporton se në territorin e saj gjenerohen rreth 8,000.00 ton mbeturina në vit (të dhëna referente sipas kompanisë NPL "Higjiena" bazuar në sasinë e gjysëm vjetorit të vitit 2020) ose një me satare prej rreth 21.9 ton/ditë që vjen si rezultat i llogaritjes nga prodhimi i gjenerimit total. Vlen të t'heksohet, që shërbimi i grumbullimit të mbeturinave komunale kryhet në tërësi territorial nga dhjetori i vitit 2019. Aktiviteti për rritjen e shërbimit të ndërmarrjes ka ndikuar në zvogëlimin e deponive ilegale në komunë duke grumbulluar mbeturina edhe nga konsumatorët që refuzojnë të paguajnë. Aktualisht shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në komunën e Deçanit ofrohet në tërë territorin e komunës ku 100 % është shkalla e mbulimit me shërbim për ekonomi familjare (2020) me një rritje rreth 40% prej vitit 2019. Por, referuar situatës së mëhershme mjedisore në komunë në disa zona periferike të qytetit dhe zona rurale ekzistojnë deponi ilegale të reja apo të vjetra. Sipas raporteve monitoruese vjetore, me shtimin gradual të shërbimit, në planin kohor një vjeçar NPL "Higjiena" ka eliminuar rreth 40 deponi ilegale kryesisht me përbërje të mbeturinave të amvisërisë dhe njëkohësisht janë krijuar 4 deponi të reja.

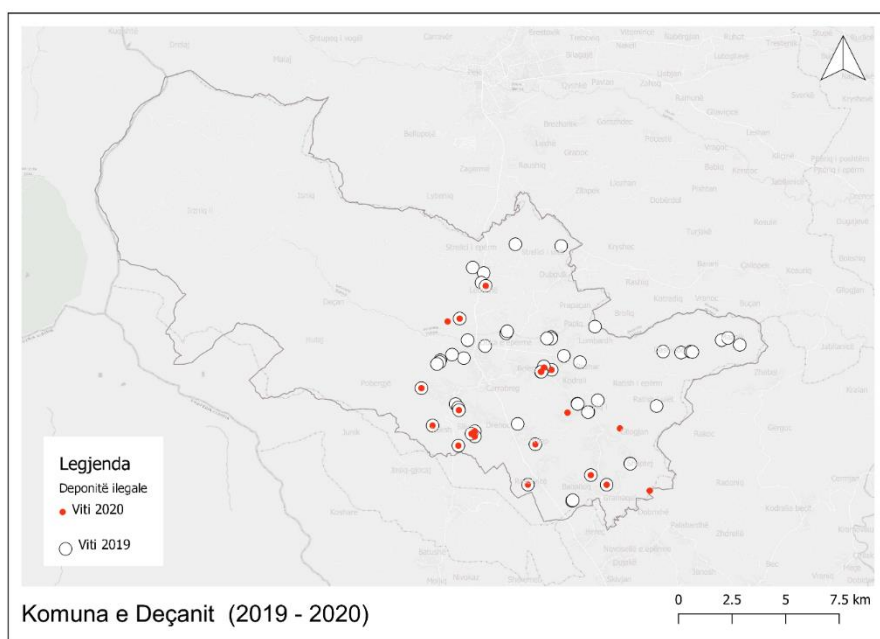

Fig.5: Harta e krahasuese e vendodhjes së deponive ilegale, Komuna e Deçanit (verifikimi 2020)

NPL "Higjiena" deklaroi që ofron shërbimin sipas ekonomive familjare bazuar në të dhëna të regjistruar nga vet kompania në terren përmes regjistrimit të ekonomive familjare residente dhe joresidente, të dhëna këto që ndryshojnë prej të dhënave zyrtare sipas ASK. Kompania kryen faturimin dhe inkasimin e të hyrave nga tarifat e pastrimit nga amvisëritë, bizneset dhe institucioneve publike.

Kompania shërben tri kategori të konsumatorëve, respektivisht konsumatorët e ekonomive familjare, bizneset dhe institucionet. Shërbimi në grumbullim të mbeturinave realizohet derë më derë dhe për mes shërbimit në pika të grumbullimit të përbashkëta në zonën urbane qendër të qytetit të Deçanit dhe vetë-inkasën mjetet për shërbimin e ofruar. Sipas gjysem vjetorit të vitit 2020 rreth 69% të ekonomive familjare kanë paguar tarifën e grumbullimit të mbeturinave.

Kjo kompani shërbimin e saj e zhvillon duke u bazuar në dy lloje të aktiviteteve: Primar (grumbullim i dhe depozitimi i mbeturinave) dhe Sekondar (me kontrata të veçanta si larje fshirje, mirëmbajtje hapësirash të gjelbra, pastrim rrugësh etj). Nga të dhënat e mundësuar nga kompania publike dhe komuna, për vitin 2019 (dhjetor 2019) nga kompania kryhet shërbim në 4180 ekonomi familjare rezidente dhe 1639 ekonomi familjare jorezidente, në numër total 6349 ekonomi familjare duke i përfshirë të dyja kategoritë e amvisërive. Kompania nuk e bën grumbullimin e mbeturinave të ngurta ndërtimore si dhe mbeturinat e vëllimshme, ndërsa mbetjet shtazore grumbullohen me kërkese nga Komuna dhe me procedurë dhe kontrata të vecanta dhe dërgohen në deponi në Pejë.

Aktualisht, nuk ofrohet sistem i organizuar i mbeturinave të vëllimshme, aksione të mbledhjes së organizuar të tyre apo lokacion i caktuar ku qytetarët kanë qasje për dërgimin e këtij lloji të mbeturinave. Referuar shërbimit të grumbullimit, në komunën e Deçanit prezencën e deponive ilegale prej së kaluarës si dhe depozitimi i tyre në brigje të lumenjve, prrockave, paraqet rrezik duke ndikuar në ndotjen e tokës dhe ujrave, po ashtu shfaqjen e dukurive si, erozioni dhe vërshimet në tokat bujqësore, që shtrihen përgjatë këtyre lumenjve.

Megjithatë, referuar raporteve të mëhershme lidhur me gjendjen e mjedisit në komunë, progresi i konsiderueshëm është bërë nga komuna e Deçanit në sektorin e menaxhimit të mbeturinave, si rrjedhojë e së cilës komuna ka shtrirë shërbimin e grumbullimit në nivel territorial duke shërbyer të gjitha ekonomitë familjare, bizneset dhe institucionet si dhe duke eliminuar të gjitha deponitë ilegale me mbetje kryesisht të amvisërive apo të përziera gjatë fazave kalimtare. Përkundër aktiviteteve të komunës, verifikohen prezencë të deponive ilegale me përbërje të llojeve të mbeturinave kryesisht të ndërtimit dhe demolimit, apo të përziera, problematikë kjo që duhet të adresohet për zgjidhje prej komunës së Deçanit në planifikimin dhe përcaktimin e hapësirave për trajtimin e këtyre llojeve të deponive.

Sipas vlerësimeve (raporti i fundit i AMMK për vlerësimin e vitit kalendarik 2019) rreth 21 deponi të ndara në 3 deponi të vogla, 2 të mesme dhe 16 të mëdha gjenden në territorin e komunës.

Tabela 2. Numri i deponive sipas raportit të fundit i AMMK 2020 për vlerësimin e vitit kalendarik 2019

Madhësia – Sasia e deponisë		Deponitë ilegale	
		Sasia #	Përqindja
E vogël	1-5 200l qese mbeturinash / karroca dore,	3	14%

E mesme	5-20 200l qese mbeturinash / karroca dore,	2	10%
E madhe	> 20 karroca dore, dmth kamion i nevojshëm.	16	76%
Totali		21	100.00 %
Karakteristikat e deponive		Sasia në numër	Sasia në përqindje
Mbeturina të amvisërisë (A)		-	-
Mbeturina inerte / ndërtimore (N)		11	52%
Mbeturina industriale dhe të rrezikshme (R)		-	-
Mbeturina të vëllimshme (V)		-	-
Mbeturina të përziera (A, N, R, V)		10	48%
Totali:		21	100.00 %

Referuar karakteristikave të deponive ilegale sipas llojit të mbeturinave që gjenden në to, sipas rapo rteve prej kësaj komune vlerësohen se:

- 11 janë deponi me Mbeturina inerte / ndërtimore (N)
- 10 me përbërje të Mbeturinave të përziera (A, N, R, V).

Bazuar në këto karakteristika shihet që synimet strategjike të komunës së Deçanit duhet të konkret izohen në gjetjen e alternativave për funksionalizimin e sistemit të menaxhimit të mbeturinave të v eçanta (përfshirë mbeturina inerte, të vëllimshme etj) ku krahas rritjes së plotësimit të shërbimit një -herësh duhet të gjenden mundësi për gjetjen e zgjidhjeve për krijimin e sistemeve për organizimin e mbeturinave të vëllimshme dhe ato inerte.

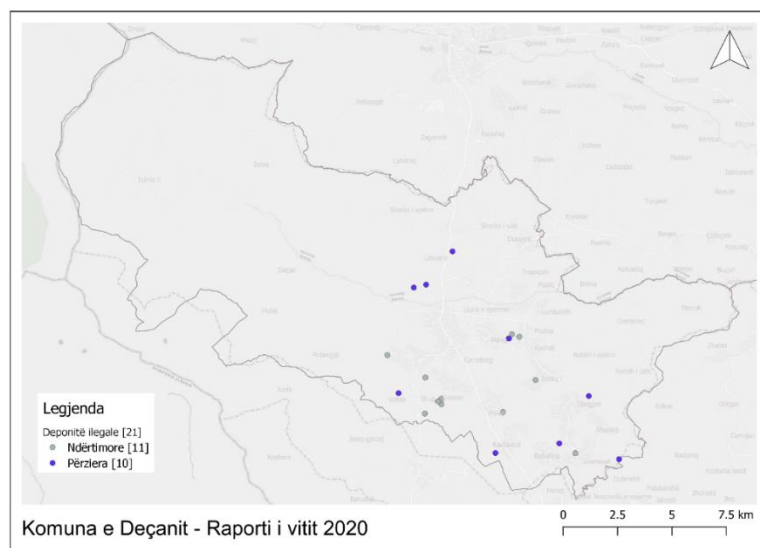

Fig 6: Harta e llojeve dhe përbërjes së mbeturinave sipas prezencës së deponive ilegale, Komuna e Deçanit (verifikimi 2020)

Aktualisht, Komuna nuk zhvillon aktivitet për trajtimin dhe depozitimin e sigurtë të këtij fraksioni . Njëherësh, NPL "Higjiena" nuk posedon të dhëna lidhur me sasinë e mbeturinave të vëllimshme të krijuara si dhe ato të ndërtimit dhe prishjeve. Rastet e hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave të vëllimshme duke përfshirë kryesisht mbeturinat prej mobiljeve shtëpiake, si: karrige, tavolina, dyshe -kë, qilima, divanë, kolltukë etj, për eliminimin e të cilave sipas aksioneve jo të rregullta, kompania i pastron hapësirat pranë pikave të grumbullimit apo lokacione tjera ku hidhen në formë të pakontrolluar.

Problemet aktuale me të cilat komuna përballlet ndër të tjerash do të përfshijnë:

1. Hedhja e pakontrolluar dhe krijimin e deponive ilegale;
2. Mungesa e një vendi adekuat për grumbullim dhe trajtimin e tyre;
3. Mungesa e një destinacionit final për ripërdorimin e produkteve që gjenerohen nga trajtimi i tyre.
4. Organizmi i shërbimit për grumbullimin, transportin dhe deponimin e tyre.

Komuna posedon rregulloren komunale për mbeturina, e cila përcakton rregullat dhe detyrimet e qytetarëve dhe bizneseve në lidhje me grumbullimin, transportin dhe depozitimin e këtyre mbeturinave, por ka mangësi në zbatimin e saj dhe monitorimin e veprimeve të gjeneruesëve të këtij lloji të mbeturinave.

Komuna nuk ka një shërbim të organizuar për grumbullimin dhe largimin e këtyre lloj mbeturinave duke mënjanuar faktin e kampanjave simbolike për eliminimin e tyre, apo pastrimet e kohëpaskohë shme gjatë aplikimit të shtrirjes së shërbimit.

5. PLANI MBI NDËRTIMIN DHE ORGANIZIMIN E QENDRËS PËR MBETURINA TË VËLLIMSHME

5.1 Koncepti i Qendrës

Plani për ndërtimin e qendrës për mbeturina të vëllimshme që do të shërbejë për deponimin e përkohshëm dhe trajtimin e mbeturinave të këtij fraksioni sipas llojit të tyre i referohet nevojës së komunitetit për adresimin e dukurisë së eliminimit të deponive ilegale që formohen në qytet si dhe trajtimin e këtij fraksioni në periudhë afatgjatë. Kjo politikë ka për qëllim organizimin e shërbimit efikas të menaxhimit të mbeturinave dhe trajtimit të tyre sipas llojeve dhe reduktimin e sasisë së mbeturinave që deponohen.

Qendrat e grumbullimit të mbeturinave komunale paraqesin vendet apo objektet të cilat plotësojnë kushtet e caktuara paraprake për shkarkimin e mbeturinave, në mënyrë që ato të përgatiten për transport deri në impiantet dhe instalimet për magazinim, procesim, trajtim dhe deponim përfundimtar të mbeturinave.

Funksionimi i këtyre sistemeve bazohet në Ligjin për Mbeturina Nr. 04/L-060 (neni 34 paragrafi 7), ku Komuniteti me akt të veçantë, rregullojnë sistemin dhe kushtet për mënyrën e mbledhjes, ndarjes, përpunimit, riciklimit dhe mënyrat për transportim të mbeturinave komunale.

Gjithashtu sipas ligjit të amenduar, Ligjin për Mbeturina Nr. 04/L-060 (neni 34 paragrafi 8), menaxhimi i mbeturinave komunale nga komuniteti duhet të bëhet përmes kontratave të veçanta me një ose më shumë operator publik ose privat të licensuar për administrimin e mbeturinave.

Menaxhimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale mund të kryhet drejtpërdrejt nga Komuniteti me personelin e saj, ose mund ti jepet në shfrytëzim të kompanive publike ose private të regjistruara sipas ligjit. (Ligji për Mbeturina Nr. 04/L-060 neni 22 paragrafi 4).

Krijimi i sistemit të qëndrueshëm për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme dhe funksionalizimi i një qendre për Grumbullimin e Mbeturinave të Vëllimshme do të ndihmojnë në rritjen e sasisë së ndarë/rikthueshme të mbeturinave përmes rekuperimit të materialeve të riciklueshme si dhe zvogëlimin e sasisë së mbeturinave që depozitohen në deponinë e Pejës.

Funksionalizimi i lokacionit për depozitim provizor të mbeturinave të vëllimshme ka për qëllim të sigurojë destinacionin për grumbullimin e rregullt të këtij fraksioni të mbeturinave si dhe aktivitetet përcjellëse si ajo e selektimit, ripërdorimit të llojeve të përcaktuara sipas ligjit përkatës.

Specifikimet e llojeve të mbeturinave të vëllimshme do të përkufizohen duke marrë në konsideratë përkufizimin për mbeturinat e vëllimshme sipas ligjit Nr. 04/L-060 "Për Mbeturinat", specifikisht nën i 4, pika 1.44:

"Mbeturinë e vëllimshme quhen mbeturinat me përmasa të mëdha fizike nga pajisjet dhe makineritë, grumbullimi, transportimi dhe largimi i të cilave bëhet në mënyrë të veçantë".

Në këtë fraksion të mbeturinave, si mbeturinë e vëllimshme do të përkufizohen mbeturinat si:

- Mobilje prej druri dhe të materialeve të tjera, dyshekë, qilima dhe veshje;

- Paisje elektroshtëpiake si frigoriferë, soba dhe furra elektrike, makina larëse për veshje dhe enët e kuzhinës etj. (Mbeturina të bardha);
- Pajisje elektronike të tilla si kompjutera, monitorë, lodra, televizorë etj.

Mbeturinat e vëllimshme do të grumbullohen sipas një shërbimi të veçantë dhe do të depozitohen përkohësisht në qendrën që rekomandohet të funksionalizohet. Njekohësisht kjo qendër rekomandohet të jetë sipas sistemit të hapur (Drop off) ku qytetarët vetë do të mund të dërgojnë materialet e recuperueshme në to. Operimi i QGMV mbetet në kompetencë të komunës për ta përcaktuar.

Bazuar në format e operimit, komuna ja lejon administrimin e qendrës kompanisë publike apo sipas kriterëve të përcaktuara parasheh formë tjetër të administrimit të saj përmes partneritetit me sektor privat. Në të gjitha skenarët e përzgjedhur nga komuna e Deçanit kjo qendër, që do të ndërtohet në të ardhmen rekomandohet të administrohet nga kompania NPL "Higjiena". Kjo qendër do të shërbëjë për të bërë paratrajtimin e mbeturinave para destinacionit final përmes aktiviteteve të recuperimit të materialeve me vlerë tregu, ndërkohë që pjesa e mbeturinave që do të mbetet do të dërgohet për depozitim përfundimtar në deponinë komunale të Pejës.

Produktet e ripërdorshme të mbeturinave do të jenë të ndryshme si pasojë e llojeve të mbeturinave të vëllimshme, për rrjedhojë edhe destinacionet e tyre të përdorimit apo shitjes do të jenë të ndryshme. Disa prej llojeve të materialeve do të mund të përdoren për qëllime të kompanisë që i administrojnë, në këtë rast NPL "Higjiena" (p.sh mbeturinat e drurit që shfrytëzohen për nxehje, produktet tekstile për ripërdorim etj), përderisa llojet e tjera përmes demolimit sipas llojit dhe përbërjes së mbeturinës destinohen në tregun e riciklimit përmes një çmimi të shitjes sipas tregut dhe procedurave të ankandit publik (nëse administrator do të jetë kompani publike) apo përmes marrëveshjeve që komuna apo kompania parashohin për subjekte të treta.

Hartimi i këtij plani me rekomandimet përkatëse do të sjellë një përshkrim të detajuar të formës operacionale për zhvillimin e kësaj veprimtarije dhe kostot e përafërta për funksionalizim bazik të saj. Në formë të strukturuar do të rekomandohen zgjidhjet sipas standarteve për mënyrën e grumbullimit dhe ofrimit të shërbimit për këtë fraksion të mbeturinave dhe format e trajtimit në qendrën e ndarjes.

5.2 Modalitetet e operimit

Modalitetet e planifikuara do të ndihmojnë komunën e Deçanit për të ngritur një sistem të qëndrueshëm dhe efikas të shërbimit për grumbullimin dhe trajtimin e mbeturinave të vëllimshme dhe të riciklueshme.

Funksionalizimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme do të mund të zhvillohen sipas skenarëve të ndryshëm të paraqitura si më poshtë:

1. Dërgimi i mbeturinave të vëllimshme në qendër prej anës së qytetarëve.

Ky model do të zbatohet nga gjeneruesit e mbeturinave të vëllimshme (qytetarët, bizneset dhe institucionet) të cilët do të dërgojnë vetëm mbeturina të përcaktuara nga komuna në QGMV. Qendra e Grumbullimit të Mbeturinave të Vëllimshme (QGMV) do të qëndrojë e hapur për qytetarë sipas

orareve të caktuara përgjatë 6 ditë punë në javë. Oraret mund të jenë të ndryshëm gjatë stinëve të ndryshme të vitit. Klientët mund të dërgojnë mbeturinat e tyre të vëllimshme në objektin e grumbullimit brenda orarit sipas ditëve të punës gjatë të cilave objekti do të jetë i hapur.

Rekomandohet që pranimi dhe depozitimi i mbeturinave të vëllimshme, në Qendër të jetë pa tarifë për klientët që i sjellin ato vetë me qëllim që të nxiten qytetarët ti dërgojnë vullnetarisht mbeturinat në qendër.

2. Grumbullimi dhe largimi i mbeturinave të vëllimshme bëhet sipas kërkesës së klientëve prej NPL “Higjiena”.

Mbledhja e mbeturinave të vëllimshme mund të organizohet në bazë të kërkesave nga klientët (qytetarët, bizneset apo institucionet) nëpërmjet komunikimit me kërkesë me shkrim, me email ose përmes telefonit të vënë në dispozicion prej Kompanisë kërkojnë të largojnë kundrejt pagesës mbeturinat e vëllimshme nga banesa apo biznesi. Për këtë qëllim kompania dhe komuna do të vërë në dispozicion të klientëve një numër telefoni dhe një adresë email-i si dhe do të caktojë dhe do të bëjë publike një tarifë të veçantë për këtë shërbim. Në këtë drejtim rekomandohet që kompania të ketë të azhuruar faqen zyrtare ku klienti mundet të gaset për informata shtesë.

3. Grumbullimi i mbeturinave të vëllimshme do të ofrohet falas nga NPL “Higjiena” sipas një kalendari dhe orari të rregullt publik

Në varësi të sasisë, kalendari për grumbullim të organizuar për mbeturinat e vëllimshme mund të ndryshojë nga 1 herë në muaj (kryesisht në periudhën e pranverës dhe vjeshtës), 1 herë në tre-muaj apo edhe 1 herë në cdo gjashtë muaj, psh. Aksioni pranveror për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme dhe aksioni vjeshtor.

Institucioni komunal mundet të përzgjedhë opsionet e mësipërme duke i kombinuar ato. Rekomandohet që në secilën formë të aplikuar, komuna dhe kompania publike të bëjë informim të vazhdueshëm qytetar me qëllim nxitjen e tyre për zbatimin e këtyre reformave që komuna synon të ndërmarrë në funksion të përmirësimit të shërbimit të grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme. Në këtë drejtim, institucioni komunal duhet të punojë në drejtim të zbatimit të rregullave të vendosura për organizimin e këtij shërbimi si dhe të bashkëpunojë ngushtë me inspektorët e mjedisit dhe operatorin publik.

5.3 Përcaktimi i materialeve

Qendra e grumbullimit të mbeturinave të vëllimshme e paracaktuar prej Komunës së Deçanit do të përdoret për grumbullimin e veçantë të mbeturinave duke zgjedhur ekskluzivisht nga këto lloje si vijojnë:

- Mbetje letër / karton
- Mbetje plastike
- Mbetje druri
- Mbetje metalike
- Mbetje qelqi
- Mbetje tekstili
- Fraksion organik
- Mbeturat nga pajisjet elektrike dhe elektronike;

- Vajrat e përdorura dhe mbeturinat me vajra (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Bateritë dhe akumulatorët e shpenzuar (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Gomat e vjetra dhe të shpenzuara (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Mbeturinat nga ambalazhet dhe paketimet tjera;
- Gypa plastike, më përmbajtje merkuri (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Mbeturinat që përmbajnë puliuretan, dysheke;
- Mbeturinat medicinale dhe veterinare (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Mbeturinat që përmbajnë materie organike të qëndrueshme ndotëse (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria);
- Ngjyra, bojëra, ngjitëse dhe rrëshirë (referuar politikave të nivelit qendror të pajiset me Leje nga Ministria).

Megjithatë komuna duhet të përcaktojë cilat lloje të këtyre mbetjeve do të grumbullojë paraprakisht në qendër duke marrë në konsideratë edhe politikat e nivelit qendror kryesisht në trajtimin e mbetjeve të medicinale, të rrezikshme etj. ku respektivisht sipas akteve nënligjore nevojitet leja prej ministrisë për magazinimin e llojeve të mbetjeve të rrezikshme.

Projektimi, implementimi dhe administrimi i qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale, rregullohet nga ana e Komunës në territorin e së cilës planifikohet të ndërtohen.

Megjithatë lokacioni i zgjedhur për ndërtimin e qendrës së grumbullimit të mbeturinave komunale është plotësisht në dispozicion nga autoriteti komunal duhet të hartohet vlerësimi i ndikimit në mjedis dhe lëshimi i lejes mjedisore (me kompetencë komunale), e njëjta vlen edhe me rastin e çdo ndryshimi të mëvonshëm që planifikon Komuna të zhvillojë. Madhësia fizike e qendrës së grumbullimit zakonisht përcaktohet bazuar në sasinë e mbeturinave të krijuara brenda zonës së shërbimit, duke përfshirë ndryshimet e parashikuara siç janë frekuenca e rritjes së popullsisë dhe programet e riciklimit të mbeturinave sipas planeve tjera komunale për menaxhim të integruar të mbeturinave. Qendra e grumbullimit e planifikuar të ndërtohet është e vendosur në zonë që shërbehen nga rrjeti rrugor urban për të lehtësuar aksesin e përdoruesit. Zona e përzgjedhur posedon një rrjet adekuat rrugor për të lejuar qasje të makinave ose automjeteve të vogla të përdoruesve, si dhe për automjetet e rënda pasi që është pjesë e objektit dhe autoparkut të NPL "Higjiena". Qendra e grumbullimit të mbeturinave komunale duhet të projektohet në përputhje me të gjitha rregulloret aktuale që kanë të bëjnë me mbrojtjen e shëndetit të njeriut dhe mjedisit, si dhe sigurinë në punë. Operacionet e kryera në qendrën e grumbullimit nuk duhet të krijojnë rreziqe për ujë, ajër, tokë, bimë dhe shtazë, ose ndotje akustike nga zhurma dhe ndotje nga aromat e lëshuara, dhe as të dëmtojnë peisazhin dhe vendet me interes të veçantë. Qendra e grumbullimit duhet të ndërtohet dhe menaxhohet sipas rregullave të përcaktuara nga autoritetet komunale.

Qëllimi i këtij plani është që të ndihmojë Komunën për të ngritur një sistem të organizuar përmes një qendre shërbimi për qytetarët për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme duke ofruar modalitetet mbi strukturën, organizimin dhe funksionimin e QGMV, si një objekt që mund të punojë me një apo disa funksione të kombinuara si më poshtë:

Pjesa më e madhe e mbeturinave të vëllimshme kryesisht janë mbetje si mobilje, mjete druri, qilima, pajisje elektroshtepiake, kjo do të nënkuptojë që për menaxhimin dhe trajtimin e mbeturinave të vëllimshme ka teknika të ndryshme dhe treg të ndryshëm të shitjes së tyre. Disa materiale përbërëse

munden të ripërdoren për qëllime të ndryshme apo të klasifikohen sipas llojit të materialit dhe të destinohen sipas tregut të shitjes. Kompania në këtë drejtim mundet të analizojë tregun potencial të shitjes dhe të lidhë kontrata me operatorë privatë të interesuar për materiale të caktuara. Mbetjet që aktualisht nuk mund të ripërdoren apo shiten munden të dërgohen në deponi në formë të organizuar apo të grumbullohen për trajtim të veçantë në të ardhmen.

Fig 7: Llojet e mbetjeve të vëllimshme

Kryesisht këto materiale i nënshtrohen minimalisht procesit të selektimit dhe trajtimit fizik të tyre duke përfshirë:

- Selektimin manual për të ndarë materialet përbërës;
- Copëtimi i tyre në përmasa të ndryshme dhe përdorimin sipas materialit: psh druri për nxehje, tekstili për ripërdorim etj.
- Ndarja e mbetjeve të riciklueshme si plastikë, dru, xham apo metale, elektroshtëpiake dhe destinimi për treg të riciklimit;
- Depozitimi final i organizuar i materialeve që nuk kanë ripërdorim apo treg të shitjes (apo që bëjnë pjesë në rrymën e mbeturinave që kërkojnë trajtim të veçantë sipas politikave nacionale), mbeturina të rrezikshme etj.

Të gjitha këto procese trajtimi, janë plotësisht të mundshme që të realizohen sipas një plani kohor, në QGMV duke u kthyer në zinxhirin e tregut të tregtisë dhe ekonomisë.

5.4 Skenarët e funksionalizimit të QGMV

Komuna e Deçanit paraprakisht do të përcaktojë kriteret rreth mënyrës së grumbullimit të këtij fraksioni të mbetjeve, llojet e mbetjeve që do të pranohen në qendër dhe formën e funksionimit të QGMV. Rekomandohet që kjo hapësirë të funksionojë si një objekt në sistem të hapur për pritjen e këtyre llojeve të mbeturinave ku qytetarët do të mund të kenë qasje për ti dërguar vetë ato në qendër. Sinjalistika informuese në qendër duhet të jetë e mirëshënjestuar me qëllim që qytetarët të informohen lidhur me vendin (kontenierin e caktuar) ku munden të hedhin mbetjet sipas llojeve. Paraprakisht, të gjitha masat që komuna planifikon të ndërmarrë duhet t'i plotësojë në rregulloren e komunale për menaxhimin e mbeturinave të komunës si dhe ti prezantojë dhe informojë të gjithë akterët për ndryshimet dhe përgjegjësitë e prodhuesve të këtij fraksioni të mbeturinave. Ndër të tjerash duhet të ceket dhe të shtohet në rregulloren komunale për mbeturina, si vijon:

- Amvisërive, bizneseve dhe institucioneve (me një fjalë “klientët”) do t’i ndalohet hedhja e mbeturinave të vëllimshme në Pikat e Grumbullimit të Mbeturinave të sistemit me kontenerë publik të komunës, apo edhe në cdo lokacion tjetër;
- Komuna ka vënë në funksion të “klientëve” lokacionin e caktuar për dërgimin e kësaj kategorie të mbeturinave apo përmes shërbimit të veçantë me pagesë.
- Kompania do të bëjë publike orarin e pritjes për dërgimin e mbetjeve, kushtet dhe llojet e mbeturinave që do të pranohen në qendër, si dhe kushtet dhe tarifën për rastet kur kompania do të bëjë vetë grumbullimin dhe transportin e këtyre mbeturinave me kërkesë të veçantë të klientëve.
- Klientët që do të sjellin me mjetet e tyre mbeturinat e vëllimshme dhe do të lirohen nga pagesa;
- Klientët që do t’i kërkojnë kompanisë “Higjiena” marrjen dhe transportin e mbeturinave të vëllimshme për depozitim në qendër do të paguajnë tarifave shtesë të aplikuar;

Klientët do të inkurajohen që ti shkarkojnë vetë mbeturinat e vëllimshme në kontenerët apo ndarjet e veçanta brënda qendrës.

Lokacioni duhet të jetë i përbërë me seksione të veçanta për lloje të ndryshme mbeturinash, të cilat do të tregohen me sinjalistikë të vendosur, gjë që do të lehtësojë dhe orientojë klientët për shkarkimin e mbeturinave në vendin e duhur.

Për çështje sigurie, klientët do të asistohen nga punëtorët e deponisë. Kompania nuk do të ngarkojë tarifë për klientët të cilët i sjellin vetë mbeturinat e vëllimshme. Punëtorët e kompanisë “Higjiena” do të bëjnë zbrëthimin, selektimin dhe magazinimin e mbeturinave që janë depozituar në qendër sipas llojit të materialit të pranuar.

Ndarja dhe selektimi i mbeturinave të riciklueshme dhe/ose të ripërdorshme do të bëhet në kontenerë për me kapacitet 5-7m³ apo në hapësirë të ndarë me dhoma të veçanta sipas llojit.

Rekomandohet që pranimi dhe depozitimi i mbeturinave të vëllimshme, në Qendër të jetë pa tarifë për klientët që i sjellin ato vetë me qëllim që të nxiten qytetarët ti dërgojnë vullnetarisht mbeturinat në qendër.

6. KRITERET PËR PROJEKTIMIN DHE NDËRTIMIN E DEPONISË/QENDRËS MAGAZINIMIT

6.1 Metodat e depozitimit të mbeturinave

Plani për ndërtimin dhe operimin e QGMV do të respektojë detyrimet që lindin nga *LIGJI NR. 02/L-30 për mbeturina Neni 11* “Plani për objektet dhe pajisjet e administrimit të mbeturinave”, plotësuar prej shtojcës sipas ligjit *LIGJI NR. 04/L-060 Neni 23* Objektet dhe impiantet për menaxhimin e mbeturinave dhe *LIGJI NR. 04/L-060* për mbeturina, *Neni 32 Magazinimi i mbeturinave* sipas së cilit:

1. Mbeturinat magazinohen në vende teknikisht të përgatitura për ruajtjen e përkohshme të mbeturinave.
2. Mbeturinat që ruhen përkohësisht, klasifikohen sipas llojeve dhe veçorive të tyre.
3. Mbeturinat e rrezikshme ruhen në magazina të veçanta për mbeturina të rrezikshme.
4. Afati për ruajtjen e përkohshme të mbeturinave nuk mund të jetë më i gjatë se tre (3) vite.

Gjatë planifikimeve duhet të merren parasysh dhe referuar literaturës ndërkombëtare (data OECD)*:

Rreth 7% e mbetjeve vjetore l referohet kategorisë së mbetjeve të vëllimshme. Referuar kësaj matjeje në komunën e Deçanit rreth 560 ton mbeturinë (+10%) në vit konsiderohet që bën pjesë në këtë kategori të mbetjeve (nuk kategorizohen mbeturinat e fraksionit të riciklueshëm që përfshijnë lëtar/karton/qelq/plastike/metal).

*<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MUNW> Slovenia calculation

Institucioni komunal duhet të sigurohet për metodat e depozitimit të mbeturinave në qendrën grumbulluese, të cilat përcaktohen nga Komuna dhe duhet të përfshihen edhe në marrëveshjen e miratuar për rregullimin dhe operimin e qendrës (Udhëzim Administrativ NR.08/2017 PËR MENAXHIMIN E DEPONIVË TË MBETURINAVE perkufizimi 1.5.2.2) dhe ligji NR. 04/L-060 Neni 32 Magazinimi i mbeturinave.

Gjatë depozitimit të mbeturinave komunale, komuna duhet të ofrojë kushte dhe senjalistikë të duhur për qytetarë lidhur me vendin e shkarkimit të mbetjeve sipas llojeve. Ndër të tjerash duhet të sigurohet që:

- Kontejnerët dhe vendi i destinuar për grumbullimin e mbeturinave duhet të etiketohen me shenjë të qartë dhe adekuate që tregojnë për rrezikshmërinë e mbeturinave;
- Ruajtja e akumulatorëve me Pb, kryhet në kontejnerë specialë të papërshkueshëm nga uji të pajisur me sisteme për mbledhjen e çdo lëngu që mund të rrjedhë prej tyre (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Mbeturinat prej letre dhe kartoni të duhet të jenë të mbrojtura nga agjentët atmosferikë;
- Fraksioni organik i lagësht hidhet në kontejnerë të papërshkueshëm nga uji, të pajisur me një sistem mbylljeje (komuna përcakton pranimin e këtij fraksioni në qendër);
- Kontejnerët, e fiksuar ose të lëvizshëm, të përdorur brenda qendrës së grumbullimit dhe që nuk synohen të ripërdoren për të njëjtat lloje të mbeturinave, i nënshtrohen trajtimeve të përshtatshme për të lejuar përdorime të reja.
- Mbeturinat e ndezshme depozitohen në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual;
- Të respektohen rregullat që rregullojnë ruajtjen e substancave të rrezikshme (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Kontejnerët dhe rezervuarët të destinuar për magazinimin e mbeturinave të rrezikshme duhet të jenë të pajisur me sisteme dhe pajisje mbyllëse shtesë si dhe me mekanizma kontrollues.
- Mbeturinat e lëngshme depozitohen në kontejnerë të lëvizshëm (si p.sh, bateritë ose rezervuarët e vegjël) të pajisur me pajisje të duhura të kontrollit dhe të pozicionuara në vend të mbuluar (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Sistemet për ngarkimin dhe shkarkimin e lëngjeve nga rezervuarët duhet të mbahen efikas për të shmangur shpërndarjen në mjedis (në përputhje me dispozitat e legjislacionit aktual);
- Mbeturinat e rrezikshme nuk duhet të mbahen më shumë se 30 ditë në qendrën grumbulluese dhe ato duhet të dërgohen në vendin për magazinim (bazuar në Udhëzimin Administrativ për Menaxhimin e Mbeturinave të Rrezikshme-neni 19 paragrafi 4.

Kohëzgjatja e depozitimit të secilit lloj mbeturinash dërguar qendrës së grumbullimit për mbeturinat e rrezikshme nuk duhet të kalojë tre muaj, andaj ato duhet të transferohen në impiantin e trajtimit pasues të paktën një herë në çdo 3 muaj (itinerari mundet të variojë sipas llojit të fraksionit të ndarjes që prahen në qendër).

Referuar llojeve të mbeturinave që do të përcaktohen për tu magazinuar në qendër, në të gjitha variantet politikat komunale do të harmonizohen me ligjet në fuqi.

Llojet e mbetjeve që do të pranohen në qendër, rekomandohen të jenë si vijon:

- Mobilje, si: Tavolina, Komodina dhe rafte, Karrige, divanë dhe të ngjashme me to, Krevat dhe dyshekë,
- Shporet për ngrohje prej hekuri,
- Materiale prej druri të tilla si: Dyer dhe dritare (pa xhama),
- Materiale të ngjashme prej plastike:
- Mobilje të ndryshme,
- Dyer dhe dritare (pa xhama),
- Veshje/Tekstil, qilima etj.
- Mbeturina të bardha, të tilla si: Lavatriçe, Televizorë, Frigoriferë, furrë etj, Tuba/vaska banjo,

Megjithatë, lloji i mbeturinave që do të pranohen në QGMV, mund të zgjerohet më tej, me lloje të tjera, në bazë të asaj që është më shumë e nevojshme në Komunën e Deçanit.

6.2 Specifikimi i kostove të pajisjeve për funksionalizimin e qendrës së grumbullimit dhe magazinimit

Investimet në infrastrukturë

Qendra e Grumbullimit të Mbeturinave të Vëllimshme do të ndërtohet në zonën e përcaktuar prej komunës së Deçanit, varësisht në hapësirën ku do të planifikohet të ndërtohet objekti I NPL "Higjiena", hapësirë kjo me sipërfaqe rreth sipas figurës së mëposhtme.

Varësisht prej sipërfaqes në dispozicion rekomandohet që hapësira për këtë qendër të rrethohet me rrjetë metalike apo pjesë metalike për të shmangur shikimin nga jashtë objektit si edhe të mos pengojë funksionimin e ndërtesës së kompanisë dhe operimin e punëtorëve të kompanisë.

QGMV do të pajiset me infrastrukturë për shkarkimin e ujërave atmosferikë dhe ujërave të zeza, furnizim me ujë të pijshëm, lidhje me rrymë elektrike, një gjenerator rryme mbështetës dhe një depozitë uji (nëse nuk ka furnizim të vazhdueshëm). Meqenëse në këtë hapësirë një pjesë e kolektorëve dhe furnizimi me ujë do të ndërtohen për nevoja të kompanisë, atëherë qendra do të mund të kyçet në rrjetin e përbashkët të furnizimit me ujë dhe kyçjen për ujëra të zeza të shkarkimit dhe ujërave atmosferikë.

Platforma e shkarkimit të mbeturinave dhe seksioni (ndërtesa) e magazinimit do të mbulohet pjesërisht (mbulojë e lehtë me kapriatë metalike të ngjashme si në fotot më poshtë).

Përpos hapësirës së shkarkimi, QGMV do të organizohet në disa kabina/ndarje ose seksione (kabina të hapura) depozitimi të cilat do të jenë të mbuluara. Numri i kabinave/ndarjeve varet nga kategoritë e nënndarjes së mbeturinave të vëllimshme që do të pranohen. Përmasat/kapaciteti magazinues i kabinave/ndarjeve apo seksioneve do të llogariten mbi bazën e sasisë së mbetjeve të vëllimshme dhe kohës së mbajtjes së tyre në objekt.

Rekomandohet që QGMV të ketë të paktën 7 seksione /kabina depozitimi dhe magazinimi të mbuluara, një për secilën kategori mbeturinash (dru, hekur, duro-alumin, plastike, mbeturina të bardha, metale jo- herroze etj) ku do të mund të magazinohen mbetjet sipas llojit.

Koha maksimale e magazinimit nuk do të jetë më shumë se 6 muaj. QGMV do të ketë një zyrë, vend të përshtatshëm për veshjen e puntorëve dhe një tualet. QGMV do të pajiset me mjetet e nevojshme të cilat do të lehtësojnë operacionet e grumbullimit, përpunimit, transportit dhe magazinimit të mbeturinave. QGMV do të pajiset gjithashtu me kontejnerë të madhësisë 5 dhe/ose 7m³, dhe kontejnerë për zbrazje të materialeve sipas llojeve. Në të gjithë kontenierët e zbazjes do të vendoset shënjëzimi për llojin e mbeturinës që do të hidhet/pranohet në të. Një pjesë e territorit të qendrës rekomandohet të caktohet si parkim për makina për qytetarë dhe mjetin transportues të NPL "Higjiena" dhe kontejnerët.

Objekti duhet të pajiset gjithashtu me mjete ngarkimi, shkarkimi si dhe mjete pune të vogla të cilat përdoren për shpërbërjen/shkatërrimin e mbeturinave të vëllimshme.

Investimet në infrastrukturën e funksionalizimit bazik të qendrës janë ekonomike dhe në parim do të bazohen në:

1. Punime gërmimi ku do të përfshihen mbushje/ngjeshje dhe transport dheu;
2. Punime për kanalizimet e ujrave atmosferikë dhe ujrave të zeza;
3. Punime për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujë për shërbime të tjera dhe rrymë elektrike;
4. Rrethimi i hapësirës me rrjetë teli ose panele llamarine të valëzuar dhe një portë me rrëshqitje;
5. Furnizimi dhe vendosja e një peshore deri 1 ton;
6. Asfaltim i platformës;
7. Furnizimi dhe vendosja e dy kontejnerëve për zyra, akomodimin e punëtorëve dhe tualet,
8. Ndriçim i jashtëm, ndriçim i platformës së grumbullimit dhe objektit të magazinimit të mbeturinave;
9. Ndërtimi i seksionit/platformës së grumbullimit (shkarkimit) të mbeturinave me mbulesë kapriatë metalike me h= 6 m (tipologjia Figura 6);
10. Ndërtimi i një magazine/ndërtese (i mbyllur nga 3 anët) për magazinimin e përkohshëm të mbeturinave. Ndërtesa do të mbulohet me kapriatë metalike dhe mbyllet nga tre anë me llamarinë (fletë metalike) të valëzuar

QGMV do të ndërtohet në të paktën një sipërfaqe prej rreth 1065 m² (ndër të cilat pjesa e hapur me mbulojë rreth 750 m dhe 315 m² pjesa e magazinimit të mbetjeve) referuar kapacitetit maksimal të gjenerimit dhe llojit të mbetjeve që do të pranojë. Ndërtesa e magazinës rekomandohet të përbëhet nga 7-9 ndarje ose kabina me gjatësi 5m secila, gjerësi 7m dhe lartësi (h) 6 m. Dimensioniet e objektit të magazinimit do të kërkojnë një hapësirë me gjatësi rreth 45 m, gjerësi 7 metra dhe lartësi 6 metra. Sipas ndarjeve do të magazinohen mbeturinat pasi të jenë veçuar sipas llojit të tyre. Objekti rekomandohet të jetë i mbyllur nga tre anët me llamarinë të valëzuar dhe çdo kabinë do të jetë e ndarë nga njëra - tjetra me llamarinë të valëzuar deri në lartësin (h) 3m.

Meqënëse komuna parasheh që të zhvillojë në të ardhmen aktivitete të selektimit dhe ballimit të mbetjeve të riciklueshme përmes vendosjes së një prese horizontale me kapacitet mesatar atëherë pjesa e magazinimit ofron mundësi për instalimin e pajisjeve për presim. Në raste të zgjerimit të kapaciteteve për riciklim duhet të merret në konsideratë zgjerim i hapësirave për zhvillimin e aktiviteteve të riciklimit në lokacion.

Platforma e shkarkimit dhe grumbullimit të mbetjeve të vëllimshme rekomandohet të jetë sipas sistemit të hapur vetëm me mbulojë në metalike në formë L rezistente ndaj zjarrit në një bazament betoni arme të padepërtueshëm prej ujrave.

Sipërfaqja e hapësirës do të jetë 750 m² sipas dimensioneve 25 m gjatësi dhe 30 m gjërësi. Ndërkohë që zona e mbuluar do të jetë 20 m gjatësi me 10 metër gjërësi dhe lartësi (l) 6 m; ku kontenierët sipas llojit do të vendosen në formë të rreshtuar dhe qasja për lëvizje brenda në hapësirë për shkarkim të mbetjeve do të jetë e lirë.

Figura 8: Foto ilustruese e QGMV

Punimet të cilat vlerësohen të ndërmerren do të jenë:

Vlerësimi i kostove të investimit fillestar rekomandohet të bëhet prej ekipës së projektimit pas definimit të të hapësirës brënda lokacionit të NPL "Higjiena" ku do të vendoset infrastruktura për dërgimin dhe grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme. Zërat e punimeve, volumet dhe kosto e saktë e tyre mund të ndryshojnë respektivisht nga projekti i detajuar për ndërtimin e objektit dhe objekteve tjera përcjellëse.

Tabela 3. Zërat e kostove për ndërtimin e lokacionit të deponisë

Zërat e kostove	Njësia	Sasia	Çmimi njesi (Euro)	Shuma Euro
Punime gjërmim - mbushje ngjeshje dhe transport dheu	m/kub	1065	2	2130
Punime shtrim i platosë (deri 10 cm)	m/katror	1065	11	11 715
Rrethimi i sheshit me rrjetë teli ose panele llamari ne të valëzuar	meter	1065	3	3195
Porte me rrëshqitje	Copë	1	2000	2000
Ndriçim i jashtëm dhe elektricitet	Njesi		5000	5000
Vendosja e sistemi të ujëmbledhësit për ujra atmosferikë	Njesi		3000	3000
Punime për furnizimin me ujë të pijshëm dhe ujë për shërbime të tjera	Njesi	1	5000	5000
Kabine për zyre dhe tualet kabinë	Copë	1	4500	4500
Vendosja e kamerave të sigurisë	Copë	4	180	720
Ndërtim mbulesë kapriate metalike bashkë me murin beton i armuar (h=6)		200	140	28 000
Ndërtim magazine mbulesë kapriate metalike Në tërësi		315	180	56 700

Vendosja e shënjëzimit (tabela infomuese)	Fikse			1000
Shuma sipas zërave më lart				122 960
TOTAL				122 960 Euro

Është me rëndësi që qendra të ketë qasje të mirë rrugore për mjete transportuese dhe të jetë e shtruar.

Sipas zërave të kostove të përmbledhura, funksionalizimi bazik i QGMV do ti kushtojë komunës së Deçanit rreth 122 960 euro, investim ky i cili do të përfshijë kostot për punimet për hapësirën në qendër në vlerë 37 260 euro dhe punime të konstruksionit metalik dhe shënjëzimi në vlerë 85 700 euro.

Komuna mund ti realizojë punët për ndërtim të lokacionit në faza ku paraprakisht duhet të planifikojë buxhetin sipas punëve për realizim. Ndërtimi i hapësirës planifikohet të nisë për vitin 2021-2022 sipas planeve komunale për menaxhim të integruar të mbeturinave komunale dhe rekomandohet të bëhet në faza.

Specifikimi i pajisjeve për funksionalizimin e QGMV

Lokacioni i caktuar si qendër për grumbullim të mbetjeve të vëllimshme do të bëhet funksional në tërësi pas sigurimit të pajisjeve bazike që ndihmojnë mbarëvajtjen e punës dhe përdoren për ngarkim dhe trajtimin e mbeturinave që do të pranohen në qendër. Në mënyrë të veçantë, QGMV, duhet të pajiset me:

- Mjet ngarkimi me kapacitet 0.5 - 1 m³,
- Vinc pirun;
- Mjet ngarkimi i vogël;
- Presë (baler) vertikale për presimin e mbeturinave të riciklueshme; (automatic or semi-automatic vertical baler press)
- Vegla dhe paisje të ndryshme pune;

Në qendër mund të vendosen 5 deri në 7 kontenierë 5-7 m³ të cilë do të përdoren për ndarjen dhe depozitimin e përkohshëm të mbetjeve sipas llojit që mund të gjenerohen nga procesi i selektimit të tyre (opsionale sipas konfirmimit të komunës, referuar planeve komunale sipas kategorive të mbeturinave).

Figura 9: Foto ilustruese e makinerisë gurëthyese

Kosto e vlerësuar e mjeteve dhe paisjeve të nevojshme për funksionimin e saj është paraqitur në tabelën që vijon.

Tabela 4. Vlerësimi i kostove e pajisjeve për deponinë inerte

Makineri dhe paisje	Njësia	Sasia	Çmimi njesi (Euro)	Shuma Euro
Kontenierë 7m ³	Copë	5	1500	7 500
Mjet ngarkimi	Copë	1	80 000	80 000
Vinc pirun	Copë	1	70 000	70 000
Mjet ngarkimi i vogel	Copë	1	50.000	50.000
Presë	Copë	1	12000	12 000
Pajisje pune	Njesi	6	50	300
Shuma Pajisje				219 800Euro

Nga ky vlerësim rezulton se kostoja e pajisjeve kryesorë për funksionalizimin e kësaj qendre është rreth 219 800 Euro.

Duhet theksuar se mjetet dhe pajisjet për qendrën janë vlerësuar të reja, por sipas nevojës dhe mundësive të institucioneve përkatëse ato mund të jenë edhe të përdorura sipas specifikimeve teknike të përcaktuara prej ekspertëve të komunës. Në rast të furnizimit me mjete të përdorura kostoja e pajisjeve teknike sipas praktikave do të përgjysmohet.

6.3 Operimi dhe Mirëmbajtja

Përveç ndërtimit, furnizimit dhe instalimit të paisjeve, në qendër do të jetë e nevojshme të parashihet aspekti operacional dhe organizativ që do të sigurojë funksionimin e kësaj qendre për pranimin e mbeturinave të vëllimshme dhe riciklueshme.

QGMV do të jetë pronë e Komunës së Deçanit, e cila do të vihet në dispozicion për përdorim të Kompanisë "Higjiena". NPL "Higjiena" do të sigurojnë personelin e nevojshëm punëtor dhe drejtues, si dhe do të mbulojë të gjitha kostot për operimin përfshirë pagat dhe sigurimet shoqërore për punëtorët, pagesat për energjinë, dhe furnizimin me ujë, kostot e amortizimit të paisjeve (përllogaritur rreth 2% e vlerës së investimit sipas zërave) si dhe mirëmbajtjen e funksionimin e tyre. Kostot për funksionimin dhe mirëmbajtjen e qendrës do të paraqiten si vijon:

Tabela 5. Vlerësimi i kostove për operimin dhe mirëmbajtjen e QGMV

Kosto direkte staff	Njerëz	Numri punëtorëve	Paga mujore (përfshirë sigurimet)	Paga vjetore (Euro)
Administrator		1	400	4800
Shofer/mekanik		1	380	4560
Puntore		2	280	6720

Kosto staff		4		16 080
Total personel				
Kosto tjera shtesë				2000
Kosto energji elektrike				10.000
Karburant & Lubrifikant				2.000
Kosto mirembajtjeje pajisj e (2%)				
Total euro/vit				30 800

Në QGMV do të punësohen të paktën 4 punëtorë detyrat e së cilëve caktohen prej organit mbikqyrës, në këtë rast kompania NPL "Higjiena". Sipas vlerësimeve kostoja për operimin dhe mirëmbajtjen e qendrës do të jetë rreth 30 800 euro në vit duke u ndarës në kosto direkte të stafit operativ në vlerë vjetore 16 080 euro/paga dhe kosto shtesë operimi dhe mirëmbajtje në vlerë rreth 14 720 euro/vit. Meqënëse QGMV do të ndërtohet pranë objektit të NPL "Higjiena" kostot administrative do të mund të jenë të përbashkëta edhe për qëllime sipas nevojave në kompani në mirëmbajtjen e lokacionit (kosto shofer dhe kosto për punëtorë)

6.4 Kushtet teknike dhe operacionale

Operimi i QGMV duke përfshirë mënyrën e grumbullimit, pranimi dhe trajtimin të mbetjeve që do të dërgohen në të do të kërkonte plotësimin e disa kushteve teknike dhe operacionale paraprase.

Paraprakisht, në rregulloren e tanishme për menaxhimin e mbeturinave të komunës së Deçanit do të shtohet se:

- Amvisërive, bizneseve dhe institucioneve ("klientët") do ti ndalohet nxjerrja e mbeturinave të vëllimshme në Pikat e Grumbullimit të Mbeturinave të sistemit me kontejnerë publik të komunës, apo në sistemin derë më derë, jashtë kushteve të vendosura paraprakisht nga Komuna dhe Kompania (Operatori);
- Komuna ka vënë në funksion të "klientëve", Qendrën për Grumbullimin e Mbeturinave të Vëllimshme në adresën e përcaktuar dhe sipas skicës bashkëlidhur.
- Aplikimi i tarifave do të bëhet sipas formës së shërbimit (komuna do të përcaktojë tarifën e shërbimit për grumbullimin e fraksionit të vëllimshme).
- Llojet e mbeturinave që do të dërgohen në qendër prej qytetarëve të komunës së Deçanit dhe format e shkarkimit të tyre.

Referuar rregullave të operimit në QGMV, ato duhet të konsiderojnë si vijon:

- Operatori do të bëjë publike orarin e pranimi, kushtet dhe llojet e mbeturinave që do të depozitohen në QGMV, si dhe kushtet dhe tarifën e shërbimit për rastet kur operatori do ta bëjë vetë grumbullimin dhe transportin e këtyre mbeturinave me kërkesë të vecantë të klientëve.

- Klientët do të sjellin me mjetet e tyre ose do ti kërkojnë Operatorit marrjen dhe transportin e mbeturinave të vëllimshme për depozitim në QGMV;
- Mbeturinat që do të pranohen në QGMV do të peshohen në peshoren e objektit paraprakisht depozitimit të tyre. Administratori i qendrës do të shënojë çdo ngarkesë që depozitohet në objekt:
 - o Sasinë në ton,
 - o Llojin e mbeturinave dhe sasinë respektive,
 - o Subjektin që i ka sjellë mbeturinat.
- Administratori i QGMV do të hartojë një raport mujor për sasinë dhe llojin e mbeturinave që grumbullohen në QGMV si dhe sasinë e mbeturinave që ndahen për ripërdorim dhe ato që dërgohen për depozitim përfundimtar në deponinë sanitare të Pejës.
- Depozitimi paraprak dhe i përkohshëm i mbeturinave do të bëhet në kontejnerë për mbeturina të vëllimshme me kapacitet 5- 7m³, ose në vende – kabina të hapura të organizuara në hapësirën e destinuar;
- Qendra do të ketë seksione (kabina të hapura) të veçanta për lloje të ndryshme mbeturinash, të cilat do të tregohen me sinjalistikë, gjë që do të lehtësojë dhe orientojë klientët për shkakimin e mbeturinave në vendin e duhur.
- Klientët do të inkurajohen që ti shkarkojnë vetë mbeturinat në seksionet apo kontejnerët përkatës. Ndërkohë që për çështje sigurie, klientët do të asistohen nga punëtorët e qendrës;
- Kompania nuk do të ngarkojë tarifë për klientët të cilët i sjellin vetë mbeturinat e vëllimshme (politikat e aplikuara të komunës mund të ndryshojnë këtë pikë);
- Punëtorët e qendrës do të bëjnë zbrëthimin, selektimin dhe magazinimin e mbeturinave që janë depozituar në qendër. Ndërkohë që administratori i qendrës në bashkëpunim me drejtuesit e kompanisë do të vendosin modalitetet e përdorimit, ripërdorimit dhe destinacionin final të mbeturinave të riciklueshme apo të ripërdorshme që do të rezultojnë nga procesi i selektimit të mbeturinave të vëllimshme që do të depozitohen në qendër.
- Të sigurohet një mekanizëm inspektimi efektiv lidhur me standartet mjedisore të zbatuara në QGM

7. PLANI I VEPRIMEVE

Ndërtimi, blerja, furnizimi dhe instalimi i paisjeve për ta bërë plotësisht funksionale qendrën për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme në Komunën e Decanit është një projekt mesatarisht i kushtueshëm për tu përballuar vetëm nga buxheti i kufizuar i Komunës. Për rrjedhojë do të ishte e natyrshme që të planifikohej një zbatim i ndarë në disa faza të këtij plani. Gjithsesi do të kërkohej angazhimi i drejtpërdrejtë prej anës së udhëheqësisë së komunës për të gjetur burime financimi nga Qeveria e Kosovës apo dhe në bashkëpunim me donatorë të ndryshëm që operojnë në fushën e mbeturinave në Kosovë.

Për të përmbushur zhvillimin e planit për ndërtimin e QGMV në komunën e Deçanit rekomandohet që të ndahet në dy deri në tre faza:

Faza e I-rë (2021): Hartimi i projektit të detajuar të zbatimit dhe pajisja me leje të caktuara prej komunës kundrejt kompanisë apo prej MEA, sipas zërave të mëposhtëm të punëve:

- Integrimi i projektimit të QGMV në planin e prokurimit dhe buxhetin e komunës;
- Hartimi i projektit të zbatimit
- Pajisja me lejeve mjedisore sipas legjislacionit në fuqi
- Rishikimi i rregullores për menaxhimin e mbeturinave
- Përcaktimi i rregullave të funksionimit të QGMV dhe publikimi

Faza e II-të (2021 - 2022): Prokurimi dhe kryerja e punimeve të infrastrukturës. Këto punime në këtë fazë do të përfshijnë: **Kosto për Fazën e II-të vlerësohet rreth 73 760 Euro** (përfshi dhe rrethimin e komplet pikës së deponimit) sipas zërave të mëposhtëm të punëve:

- Gërmim, mbushje dhe sheshim i platosë;
- Rrethim i lokacionit me rrjetë teli;
- Vendosja e një porte të lëvizshme në hyrje;
- Ndriçim i jashtëm periferik;
- Vendosja e Ujëmbledhësve për ujrat e shiut/atmosferikë;
- Vendosja e një kabine në hyrje të deponisë si ambient zyre për administratorin/punëtorët dhe vendosja e kabinës për tualet;
- Vendosja eventuale e kamerave të sigurisë
- Ndërtim i mbulesës së platosë me mbulesë kapriate metalike
- Vendosja e kontenerëve
- Shënjëzimi i qendrës
- Hartimi i strategjisë së komunikimit dhe fushatës së ndërgjegjësimit të qytetarëve

Sipas vitit kalendarik 2021 synohet që komuna e Deçanit të ketë bërë eliminimin e deponive ilegale prezente në territorin e komunës dhe të ketë funksionalizuar lokacionin e përkohshëm për deponi ilegale.

Faza e tretë (2023 - 2024) : Ndërtimi i qendrës së magazinimit, Furnizimi me pajisje dhe Funksionalizimi operativ i qendrës dhe përgatitja e marreveshjeve me operatorë privatë në sektorin e riciklimit. **Kosto për totale për Fazën e III-të vlerësohet rreth 307 300 Euro** (duke paraparë pasjisje të reja dhe kostot operative dhe të mirëmbajtjes) sipas zërave të mëposhtëm të punëve

- Përgatitja e specifikimeve teknike dhe prokurimi i punëve dhe paisjeve për funksionimin e QGMV.
- Ndërtim magazine mbulesë kapriate metalike komplet
- Prokurimi dhe instalimi i paisjeve për QGMI
- Funksionalizimi, operimi dhe mirëmbajtja e pajisjeve në qendër

Në tabelën në vijim janë ofruar të dhëna të detajuara mbi investimet kapitale në periudhë kalimtare:

Tabela 6. Planifikimi i zbatimit të planit, komuna Deçan

FAZA I – viti 2021 Faza përgatitore			
Veprimtaria	Kostoja totale (EU)	Afatet kohore	Përgjegjësia
Integrimi i projektimit të QGMV në planin e prokurimit dhe buxhetin e komunës		Shtator 2021	Kryetari komunës, zyra financave
Hartimi i projektit të zbatimit			DMSHSHP, Drejtoria për Urbanizëm, Drejtoria financave
Marrja e lejeve sipas legjislacionit në fuqi		Qershor 2021	Komuna, Drejtoria për Urbanizëm
Rishikimi i rregullores për menaxhimin e mbeturinave		Dhjetor 2021	DMSHSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Hartimi dhe rishikimi i rregullave të funksionimit të qendrës		Qershor 2021	DMSHSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Totale kosto faza I			
FAZA II– Viti 2022 Ndërtimi dhe vendosja në funksion e QGMV			
Zbatimi i punimeve të ndërtimit dhe të infrastrukturës për vënien në funksionim të lokacionit		Dhjetor 2021 – mars 2022	Kryetari komunës, DMSHSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Hartimi i strategjisë së komunikimit dhe fushatës së ndërgjegjësimi të qytetarëve		Dhjetor 2021	Kryetari komunës, DMSHSHP
Fillimi i operimit për pranim të mbeturinave të vëllimshme		Mars 2022	Komuna, NPL “Higjiena”
Totale kosto faza II	73 760		
FAZA III – Viti 2023 Ndërtimi dhe vendosja në funksion të plotë të QGMV			
Përgatitja e specifikimeve teknike dhe prokurimi i paisjeve për funksionimin e deponisë së mbetjeve inerte		Shtator 2022	Kryetari komunës, DMSHSHP, Drejtoria financave
Ndërtimi i qendrës për magazinim	56 700	Shkurt 2023	Kryetari komunës, DMSHSHP, Drejtoria financave
Operimi i plotë i qendrës të mbeturinave inerte		Qershor 2023	NPL “Higjiena”, DMSHSHP, Drejtoria për Punë Inspektuese
Totale kosto faza III	307 300		

Planifikimet financiare supozojnë së një pjesë e shpenzimeve për ndërtimin dhe funksionalizimin e QGMV do të sigurohen nga donacione prej organizatave ndërkombëtare, ndërsa një kosto e pjesshme kryesisht e investimit bazik dhe ato operative do të mbulohej nga buxheti i vetë Komunës dhe i NPL "Higjiena".

Hartimi i projektit të zbatimit do të ofrojë Komunës një projekt të zbatueshëm dhe të financueshëm me të cilin do të përfaqësohet denjësisht përpara organizatave donatore të cilat mund të financojnë këtë plan.

Si konkluzion, mund të themi se zbatimi i masave të para të Planit për ngritjen e sistemit eficient për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme deri në realizimin e Qendrës për grumbullimin dhe trajtimin e tyre sipas planit për komunën e Deçanit për menaxhimin e mbeturinave inerte, mund të fillojë prej vitit 2021. Përpyekjet e para të aktiviteteve që komuna planifikon të ndërmarë rekomandohen që në situatë kalimtare pasi të ketë përcaktuar lokacionin e ku qytetarët do të mund të dërgojnë mbeturinat e vëllimshme, do të fokusohen në aplikim të rregullores, informim dhe monitorim.

Praktikat e vetëdijësimit publik për hedhjen e diferencuar të mbeturinave të vëllimshme përmes aktiviteteve të grumbullimit të veçantë të tyre/apo dërgimit vullnetar në lokacionin e paracaktuar, duhet të shoqërohen me informim publik sipas një kalendari të caktuar dhe sipas formave të pagesave të aplikuara sipas rregullores komunale për mbeturina. Gradualisht, institucioni komunal përmes donatorëve potencialë duhet të gjejë zgjidhje për ndërtimin e kësaj deponie dhe funksionalizimin e saj sipas fazave të përshkruara.

Plani rekomandohet të rishikohet çdo 6 muaj nga Grupi Punues i Komunës për të bërë përditësimin e afateve dhe rregullimet e nevojshme në kuadër të ndryshimeve që mund të shfaqen gjatë zbatimit të tij.

